

956

PADOVA
CO

UNIVERSITARIA

SCAFFALE

6

29

DONO
ORTO BOTANICO

R. BIBLIOTECA

PADOVA

956

IOANNIS PHILIPPI BREYNIJ,
M. D. ACADEM. IMPERIAL. NAT. CURIOS.
ET SOCIET. REG. LOND. SODALIS,
DISSERTATIO PHYSICA
DE
POLYTHALAMIIS,
NOVA TESTACEORUM CLASSE,

CUI QUÆDAM PRÆMITTUNTUR

DE METHODO TESTACEA IN CLASSES
ET GENERA DISTRIBUTUENDI.

HUIC ADHICITUR

COMMENTATIUNCULA
DE
BELEMNITIS PRUSSICIS;

TANDEMQUE

SCHEDIASMA
DE
ECHINIS
METHODICE DISPONENDIS.
CUM FIGURIS.

GEDANI,
APUD CORNELIUM A BEUGHEM.
M DCC XXXII.

* * *

Opinionum commenta delet dies : natu-
ræ iudicia confirmat.

M. T. Cicero, de Natura Deorum Lib. II.

* * *

REGIÆ SOCIETATIS LONDINENSIS
PER-ILLUSTRI PRÆSIDI
HANS SLOANE
BARONETTO

NEC NON

CETERIS CUIUSCUNQUE ORDINIS
ET DIGNITATIS SODALIBUS
SPLENDIDISSIMIS

FAUTORIBUS SUIS ET AMICIS

ÆTERNUM VENERANDIS COLENDIS

TENTAMINA HÆC

SACRA VULT

IOANNES PHILIPPUS BREYNIUS.

Duplex me movet ratio, Viri omni veneratione & observantia prosequendi, cur perspicacissimis oculis Vestris & limatissimo iudicio pagellas hasce levidentes de

) (2

parte

parte quadam Historiæ Naturalis, quae Vobis potissimum cordi est, non iniucunda nec inutili tractantes, subiicere, & Inclutis Vestris Nominibus dicere ausus fuerim. Altera videlicet, ut venerationis & obsequii mei erga Vos, quod dudum debuisset, aliquod exstaret monumentum, utinam aere perennius ! Erga Vos, inquam, qui tenuitatem meam iam olim, ultra meritum, in sinu Vestro fovere & in Illustrissimam Societatem ultro recipere, dignati estis. Altera, ut eadem validissimo commendem Patrocinio Vestro; Vos enim Iudices & Sapientissimos & Æquissimos compello, ut benigne de conatibus hisce meis iudicetis, despiciatisque, an rem acu tetigerim, nec ne. Quod si prius, mihi gratulabor; sin vero posterius, me hominem a correctione non reperietis alienum. Interim valete ex animo meque Sodalem Vestrum Gratia & Amore Vestro dignari pergite. Dabam Gedani e Museo, Anno R. S. cıııccxxıı. IX. Calendarum Aprilis.

AD

AD LECTOREM BENEVOLUM.

Lapidum figuratorum Studium, vel aptius Fossilium extraneorum cum Woodwardo, aptissime vero cum Ehrharto Corporum marino terrestrium dictorum, exeunte sæculo proxime elapso & hoc labente inprimis, a Viris ingeniosissimis certatim excultum & amplificatum esse, in propatulo est. Hos inter merito ut antesignani & qui plurimum lucis huic affuderunt, laudandi veniunt Solidissimus *Nicolaus Steno*, qui primus in *Canis Carchariæ* dissecto capite & præsertim in egregio suo, de Solido intra solidum naturaliter contento, *Dissertationis Prodomo*, glaciem fregit dormientesque excitavit & *Oculatissimus Augustinus Scilla*, qui coecutientium oculos aperuit magis & vanæ oculari demonstratione detexit speculationis fraudes; quos tandem secutus Ingeniosissimus & Diligentissimus *Ioannes Woodwardus*, omnium ferme ita reclusit oculos, ut luce meridiana, cuncta iam fere appareant clariora.

Nec sine ratione sane & frustra hoc factum esse, insignis huius Studii probat utilitas & præstantia. Ex diligenti enim & accurata horum corporum inquisitione & inspectione discimus:

I. *Eorum naturam & veram originem.* Quibus cognitis concidunt mox fabulosa hæctenus ab antiquis non minus, quam recentioribus credita plurimorum origo, nomina vana & superstitiosæ hinc quibusdam adscriptæ virtutes, magicæ potius dicendæ, quam medicæ. Ut adeo iam abunde pateat: *Glossopetras*, ex gr. inepte ita dici, cum, non sint linguæ serpentum vel viperarum, aliorumve animalium petrefactæ, sed Canis Carchariæ & aliorum quorundam piscium cartilaginei generis dentes terra olim sepulti & petrefacti, suo nomine potius, quemadmodum scapham scapham dicere solemus, salutandi; Virtutes quoque ipsis adscriptas ridiculas esse, præterquam illas, quas cum terra, in qua reperiuntur, ab eadem cum ipsis communicatas communes habent. Ita pariter sane optandum foret, ut speciosa, monstrosa potius dicam, nomina ab antiquitate partim devoluta, partim vero a neotericis excogitata: Bufonitarum, Oculorum serpentum, Viperarum vel Serpentum petrefactorum Ovorum anguinorum, Ombriarum, Brontiarum, Siliquastrorum similiaque a Luidio inventa, ut non entia, e *Lapidum Historia* exularent, hæcque corpora, vera detecta iam eorum origine, suis restituta clasibus, convenientibus dicerentur nominibus.

II. *Modum, occasionem & tempus, quibus in terra deposita fuerunt.*

III. *Diversas alterationes mutationesque, quas pro ratione & varietate ambientis medii sub terra passa sunt.*

IV. *Historiam Animalium, Vegetabiliumque marinorum anecdotam.*

Utinam

Utinam aliquis ex professo utilitates omnes, quæ hinc ad varias scientias, *Physicam* & *Historiam* imprimis *Naturalem* redundant, ad imitationem *Ill. Ezechielis Spanhemii de Usu & Præstantia Numismatum*, enumeraret; videretque *Orbis litteratus* eius operam non vane locatam fuisse.

Quod enim *Nummi* & *Inscriptiones* in *Antiquitatum* ex arte oriundarum studio & *Historia*, quæ *Civilis* audit; id mihi, aut vehementer fallor, esse videntur corpora marino terrestria in *Antiquitatibus* & *Historia*, quæ a *Natura* nomen sortiuntur. Immo quemadmodum inrer *Nummos*, qui antiquitatem redolent, quidam reperiuntur adulterini & supposititii a recentioribus artificibus ad imitationem antiquorum efficti, sed ab harum rerum peritis facile detegendi, ut vulgo notum est, sic quoque non ita pridem *Lapides*, *Wirceburgensium* nomine, figurati quidem, sed non a *Natura*, verum ab arte potius dolosa, in opprobrium *Studii Lithologici* integro volumine omnium oculis expositi exstant; quorum tamen fucus intelligentibus, si vel unicum viderint archetypum, detectu facilis est.

Nolo autem quis credat, me hunc dolum, magni *Nominis*, dicti voluminis *Auctori* imputare, quin potius vices ipsius doleam, quod adeo dolose ab impostoribus circumventus sit, & satis mirari nequeam, eundem fabulam adeo plausibili modo potuisse tractare, ut non male quis de eo dicere posset, quod alia quadam occasione, de *Miltonio* dictum legitur: causam, scilicet pessimam optime egisse.

Historiam vero *Animalium Vegetabiliumque* marinorum ex marino terrestribus suppleri & anecdotam condi posse, ex eo patet, quod plurima corpora e terræ visceribus mediisque saxis protrahantur, quæ cum cognitis aliis *Animalibus Vegetabilibusque* *Mari-*
nis

nis collata & comparata eiusdem originis esse, omnes circumstantiæ evincunt, quorum vero analogæ specificæ in mari necdum detectæ sunt; adeoque Historiæ animalium marinorum, Testaceorum inprimis iisque affinium & Corallorum, egregia præbere possunt supplementa. Neque aliquid refert, si hæc nova genera & species, non perfecte adeo, ut marina integra & non alterata, describi possint, cum quorundam tantum reperiantur fragmenta, vel si integra, plerumque ratione materiæ & coloris diversimode mutata. Idem enim hic fit, quod in Historia civili, cuius hiatus & lacunæ ex fragmentis hinc inde obviis, inscriptionibus & nummis, haud infelici successu tam diu suppleantur, donec accuratior narratio compareat.

Specimina Supplementorum eiusmodi Testaceorum præfens Tibi L. B. exhibet Dissertatio cum annexis de Belemnitis Prusficis Commentatiuncula & de Echinis Echinitisque Schediasmate; quæ ut benigne accipias, erroresque, qui forsan me invito irrepserunt, prouti eiusmodi materias tractanti facile contingere potest, condones meque de iis amice moneas, rogo. Ratio, quod opusculum hocce tamdiu hæserit sub manibus, tria enim iam fere elapsa sunt lustra, ex quo de hac materia aliquid conscribere mihi proposueram, est: quod a tempore potius, quam ab impetu suam expectavit maturitatem. Nec sane me moræ pœnitet, cum multa interim cognoverim, quæ me ante latebant & sine quibus hæc Historia, utut nil minus, quam perfecta, longe tamen extitisset imperfectior. Tu L. B. conatibus hisce meis fave & vale.

DISSERTATIO PHYSICA,
DE
POLYTHALAMIIS.

CAPUT I.

De Testaceis, five Conchyliis in genere
quædam & speciatim de Methodo Te-
stas in classes, genera & species
distribuendi.

§. 1.

De *Polythalamis* acturo, a scopo mihi haud *Cur primo*
alienum fore videtur, pauca quædam de *de Testaceis*
Methodo Testacea, five potius eorum *Testas in genere*
in certas classes, genera & species distri-
buenti prælibare; ut eo facilius, quid
hic per *Polythalamia* intelligi velim, pa-
teat.

A

§. 2.

§. 2.

*De Methodo
Testaceo-
rum.*

Utut enim nonnulli Clarissimi Viri jam ante plures annos & quidam nuperrime adhuc hoc faxum non sine fructu movere, firmam nihilo secius, quod cum pace tantorum Virorum dictum velim, Naturæ convenientem & facilem Methodum inter desiderata hætenus locandam reputo. Quare postquam hanc materiam, quæ se necessitate & utilitate sua non minus, quam indicibili iucunditate, ob mirabilem in primis Testarum fabricam, colorumque varietatem & elegantiam, quibus Creatorem laudant & oculos non minus quam animum fascinant (a), commendat, sæpius & diu mecum volutavi, Testasque iterum iterumque inspexi & examinavi; sequentem Testarum Distributionem methodicam generalem, ni fallor, naturæ convenientissimam & captui nostro judicavi facillimam. Nemini tamen hanc obrudendi, sed tantum potius Doctorum & Intelligentium candido & sincero examini & amicæ disquisitioni subjiciendi animus est; quæ si probata fuerit, gaudebo, & ut ulterius elaboretur, dabo operam; sin minus & melior Methodus ab aliis sine bile proponatur, eam, mea repudiata, ambabus amplecti manibus promitto. Non enim is sum, qui opinionis suæ adeo tenax, ex hoc mustaceo mihi quærere velim laureolam, sed cui unice indagatio veritatis ad DEi gloriam, pro publico bono & mea delectatione, cordi est.

Hanc vero a me ex cogitatam Methodum, antequam Eruditorum oculis exponam, paucas quasdam generales notiones & definitiones Testacea spectantes, ne Methodum proposituro, *ἀμεθοδῶς* procedere, mihi exprobrari possit, præmittere necessarium duco.

§. 3.

(a) Hinc Philippus Bonanni Libro suo de Conchyliis titulum fecit *Ricreatione dell'Ochio & della Mente.*

§. 3.

Animalia exsanguia Aristoteli ejusque aequalibus dicta, a *Animalia* Zoographis, ut vulgo notum est, ad quinque Classes reducuntur. Harum I. *Insecta*, II. *Mollia*, III. *Testacea*, IV. *Crustacea* & *quintuplicia*. V. *Zoophyta* complectitur.

§. 4.

Missis vero nunc ceteris, *Testaceum*, s. *Conchylimum* definitio: *Animal* (b) *involucro lapideo, ceu domicilio, quod ipsum partem animalis constituit, & Testa dicitur, præditum: vel in mari, vel aquis dulcibus, vel in sicco degens.*

§. 5.

Constat igitur *Testaceum* ex duabus partibus, quarum una mollis est, & quia viscera animalis & principium vitæ continet, princeps; altera vero dura & lapidea consistentiæ, priori domicilium præbens & tegumentum, quæ *Testa* dicitur.

A 2

§. 6.

- (b) Potuissimè addere *exsanguie* ex mente Aristotelis; vel melius *apus*, quia omnia quotquot ego novi pedibus destituuntur proprie dictis. Sed studio illud omisi, ne lis mihi de termino moveatur; hoc vero, quia de eo, ob penuriam cognitionis, necdum certus sum. Hinc simpliciter hic *animal* posui, quod pro præsentis scopo, qui *Testas* potissimum respicit, sufficit. Præterea quoque definitio *Testaceum* satis ab aliis distinguit animalibus: nimirum a *Crustaceis*, quæ etiam involucro lapideo plerumque, ast non ceu domicilio, sed ut cute sive lorica undequaque teguntur; & *Testudine*, quæ involucro quidam ceu domicilio instructa est, verum non lapideo, sed corneo potius.

§. 6.

Cujusnam Si jam quærat, *in Methodo* cujusnam partis in *staceorum methodica* Distributione Te-
ratio ha- dubio, *primariæ* respondebitur, *non tamen neglecta* simul altera
benda sit. minus quamvis principali, *Testa* scilicet.

§. 7.

Cur vero Sed tantillum est, quod de parte principe novimus &
nunc Testæ. indagatio ejus adeo difficilis, dum plurimorum vel raro, vel
 nunquam ad conspectum nostrum pervenit, neque præterea
 unquam vel in splendidissimis Testarum collectionibus repe-
 ritur, ut Methodo condendæ nullatenus sufficiat.

Quamdiu itaque hoc defectu laboratur, ingens vero Te-
 starum hinc inde in Museis asservatarum spectetur copia ac
 varietas, quæ necessario, ne inevitabilis inde oriatur confu-
 sio, secundum Methodum quandam distribuenda & locanda
 est; *ratio hujus a parte minus principali Testa videlicet, &* qui-
dem tam interna ejus, quam *externa configuratione & fabrica de-*
promenda erit. Idque eo magis, quia hoc Testarum quoque
 varia admodum, sed regularis structura, elegantia, usus &
 pretium non dissuadere videntur.

§. 8.

Testarum Si jam Testaceorum omnium *Testas*, quotquot hucusq;
divisio in ad notitiam meam pervenere, quarum sane haud exiguus est
tubulosas, numerus, sedulo oculis & mente examino & perpendo; in-
& vasculo- venio, eas vel *tubulo* comparari posse, vel *vasculo*: illas *tubu-*
las. *losas* voco, has *vasculosas*.

Testa tubulosa mihi dicitur, *quæ tubuli in modum excavata*
est.

Vasculosam vero voco, *quæ vas, vel vasculum quoddam repræ-*
sentat, plus minus excavatum.

§. 9.

§. 9.

Tubulosas subdivido in *monothalamias* : ut sunt *Tubulus* & *Subdivisio*, *Cochlidium*, & *polythalamias* : ut *Polythalamium*; *vasculosas* vero in *simplices* : ut *Lepas*; & *compositas* : ut *Concha*, *Conchoi-*
des, *Balanus* & *Echinus*.

Monothalamia est, quæ unicam tantum habet cavitatem continuam, seu *thalamum*, quem totum occupat animalis portio mollis; cui opponitur *polythalamia*, de qua infra.

Simplex Testa est, quæ unica *Testa* continua constat; *Composita* vero, quæ ex pluribus una portionibus componitur.

§. 10.

Octo hinc nascuntur *Testaceorum summa genera*, quæ *Clas-* *Classes* *Test-*
ses nuncupo : videlicet I. *TUBULUS*, II. *COCHLIDIUM*, *staceorum*
III. *POLYTHALAMIUM*, IV. *LEPAS*, V. *CONCHA*, *octo*.
VI. *CONCHOIDES*, VII. *BALANUS* & VIII. *ECHINUS*.

§. 11.

TUBULUS secundum me est *Testa tubulosa mo-* *I. Classis.*
nothalamia, vel in lineam rectam extensa, vel in-
curva, vel contorta, vel aliquando ad spiram sed
irregulariter accedens.

Huc pertinent *Dentalia*, *Entalia*, *Solenes univalves* auctori-
bus dicti &c. Ad hanc Classem quoque me iudice referendi sunt
Belemnite Prussici, & omnes qui unica tantum cavitate hincq;
nucleo lapideo, vel terreo, sine alveolorum distinctione,
præditi sunt; de quibus videatur subsequens *Commentatiun-*
cula.

Tubuli nomen a *Zoographis* receptum hic non mutandum
dixi, quod a *tubo* & *tubulo*, qui canalis fistulosus sensu pro-
prio & mechanico dicitur, tralatitio ad has *Testas* ob simili-
tudinem applicatur.

§. 12.

II. Classis.

COCHLIDIUM est *Testa tubulosa, monothalamia, conica, in spiram constanter regularem convoluta*; ratione proportionis & modi convolutionis, pro generum subalternorum varietate, admodum varia; aliquando operculo prædita, sæpius vero eo destituta.

Ad hanc Classem spectant: *Nautili tenues*, sive vacui vulgo dicti: (Nauplii potius, mutuato a Plinio (c) nomine, ad differentiam Nautili crassi, de quo infra, salutandi) *Aures marine, Nerita, Cochlea, Buccina, Murices, Cassides, Cylindri, Volutæ, Porcellanæ* & uno verbo omnes *Testæ turbinatæ* vulgo; exceptis Nautilo & Ammonia, ad classem tertiam referendis.

In quibusdam horum generibus *tubulosa structura* per se patet & nucleis lapideis in eorum cavitatibus sub terra genitis confirmatur: ut in *Cochleis, Buccinis, Muricibus* similibusq; in aliis vero cognitu aliquantulum difficilior est: ut in *Porcellanis, Cylindris, Volutis, Auribus marinis*, & quæ porro sunt ejus commatis. Interim tamen, si dividantur serra, & interna earum structura attente inspiciatur & examinetur, tubulosa eadem, quamvis sæpe deformata & distorta deprehendatur.

Cochlidium *κοχλίδιον*, idem quod *κόχλις*, teste Svida, parvam denotat Cochleam; ego non habito respectu ad magnitudinem, hoc vocabulo pro nomine classico utor, ad designandum Testam jam definitam.

§. 13.

(c) Hist. Nat. L. IX. C. 30. Quid autem ibidem per Nauplium Mutuani proprie intellexerit, non constat.

§. 13.

POLYTHALAMIUM est *Testa tubulosa polythalamia, conica, recta, vel in spiram regularem convoluta, cum siphunculo thalamos transeunte.* De quo videatur caput sequens. III. Classis.

Huc reducendi *Nautili, Ammonia, Litui & Orthocerata*; de quibus capita III. IV. V. & VI. fufius agunt.

§. 14.

LEPAS est *Testa vasculosa, simplex, referens vasculum magis minusve concavum, orificio multum patente.* IV. Classis.

Ut *Patella* similesque

Lepas vulgo idem *Testaceum* significat, quod *Patella*; ego vero, ut genus a specie distinguo.

§. 15.

CONCHA est *Testa vasculosa, composita, bivalvis, i. e. quæ ex duabus componitur valvis, si-ve vasculis magis minusve concavis, in cardine articulatione quadam inter se junctis, ut aperiri & claudi queant.* V. Classis.

Ut *Chame, Mytuli, Tellina, Pinna, Ostrea, Pectines, Anomia &c.* omnia scilicet *bivalvia* stricte auctoribus dicta.

Concha aliquando denotat omne *Testaceum in genere*, vel *ejus Testam* aliquando vero restringitur ad *bivalvia* vulgo. Qua significatione ego hac voce utar, definitio docet.

§. 16.

§. 16.
 VI. *Classis.* CONCHOIDES est *Testa vasculosa, composita, bivalvis; sed quæ præterea ex aliquot minoribus portiunculis testaceis componitur.*

Ut *Pholades, Anatifera.* (d)

Conchoides mihi est *Testa ad Concham proxime accedens, a qua tamen manifeste differt, ut definitio indicat.*

§. 17.
 VII. *Classis.* BALANUS est *Testa vasculosa, composita, quæ præter unicam majorem Testam, alias portiones minores habet, ex quibus componitur.*

Ut *Balanus* vulgo dictus. (e)

§. 18.
 VIII. *Clas-
 sis.* ECHINUS est *Testa vasculosa, composita, undique clausa, magis minusve concava; duobus tantum foraminibus, seu aperturis pro ore & ano perforata; externe aculeis, vel clavicularis, mobilibus, testaceis armata.*

Echinus Græce *ἔχινος Testaceum*, vel ejus *Testa Zoographis* nota, dicitur. Ego hoc nomen, ceu generis superioris adhibeo, sub quo diversa subalterna militant, propriis indigitanda

(d) De quibus vide Martini Listeri Exercit. III. de bivalvibus pag. 88—94. & seqq.

(e) De quo Martini Listeri Exercitationem tertiam, p. 96. & seqq.

da titulis: uti ex Schediasmate meo de Echinis in calce reperiundo patebit.

Echinus tantam habet cum ceteris Testaceis affinitatem, ut satis mirari nequeam, fuisse Viros Clarissimos, qui eos ad Crustacea reduci debere, satius duxerunt, cum tamen ab iis, quoad omnia in immensum abhorreant. Quod nuperus Auctor vero quidam Doctissimus spinas & claviculas eorum pro pedibus habuerit, hincque Crustaceis inferendos, censuerit, perquam improprie factum fuisse autumo; ut cuique hæc intimius examinanti patebit.

Quod Echinum ad compositas mihi dictas Testas referam, non propter dentes, quibus quædam species instructæ observantur, vel aculeos fit, sed quia Testa accurate examinata ex variis tessellis, sive testulis elegantissimo ordine locatis & futuris artificiosissime inter se connexis, quamvis immobilibus, composita apparet.

§. 19.

Non vero mihi de omnibus & singulis supra recensitis Testarum Classibus ex professo jam agendi animus est; sed tantum, ut nigrum præ se fert, de CLASSE III, sive de POLYTHALAMIIS quibus sequentia capita dicata erunt. His subjungentur de BELEMNITIS PRUSSICIS quædam; tandemque de ECHINIS. Ceteras Classes ad aliud remittam tempus, si hæc mea de Testaceis tentamina Reipubl. litterariæ non plane ingrata cognoverim & DEUS vitam mihi & sanitatem largitus fuerit.

Non de omnibus hic ex professo agitur.

CAPUT II.

De Polythalamiiis in genere.

§. 20.

POLYTHALAMIUM est *Testa tubulosa, polythalamia,* *Polythalamium quid.*

lamia, conica, recta, vel in spiram regularem convoluta, cum siphunculo thalamos transeunte.

Testa polythalamia mihi dicitur, cujus cavitas in varias cavitates, seu concamerationes, quas thalamos, voco, median- tibus parietibus intergerinis, sive diaphragmatibus pariter testaceis dividitur; extimo thalamo animali receptaculum præbente, ceteris vacuis, sed siphunculo sensim gracilescente ad apicem usque perviis: Ut in Nautilo (Tab. I.) & Ammonia (Tab. II. fig. 9. & 10) patet. Hac significatione etiam hunc terminum ab Vlyssæ Aldrovando inter rerum naturalium scriptores Principe, a Roberto Constantino desumptum & approbatum deprehendi (f).

Ex modo data definitione palam est, *Polythalamiarum* epitheton, ut a *tubulatis monothalamiis* ad meam primam & secundam Classem pertinentibus, distinguantur, optimo jure hinc Testis competere. Nec video ullas inde confusas nasci posse ideas, nisi forte ingenio præoccupato; *Thalamus* namq; mihi *hic idem significat, quod cavitas, sive illa parte animalis molli impleatur, sive non.*

E contrario autem, me iudice, contra omnem rationem bina illa nova mihi Polythalamiorum genera *Lituus* & *Orthoceras*, novo *Tubulorum concameratorum* titulo salutantur. Quia I. *Tubuli* nullatenus sunt, cum ipsis *Tubuli* non competat definitio (§. 10.). Neque II. concamerati dici possunt, cum hoc epitheto nil minus, quam polythalamia ipsorum, quæ cardo rei est, exprimat fabrica. *Concameratus* enim idem significat, quod fornicatus, Gallice *vouté en forme d'arceau*, vernacule *gewölsbet*, quod de una cavitate tantum, non de pluribus, ut hic casus est, intelligitur; uti adeo ad fabricam Testæ huius exprimendam minus adæquatam vocabulum sit, sed vagum potius & confusum.

Nec

(f) De Animal. exfangv. Libr. III. C. IV.

Nec vitio mihi verti poterit, me hic præter *figuram externam*, ad *internam* quoque in condenda hac tertia classe recurrere Testarum *fabricam*; cum ea adeo in *Nautilo* Serra scilicet diviso, in *Ammonia* vero adhuc facilius, vel integro, vel levi Minerva diffracto in oculos incurrat & plane singularis sit, ut se statim a ceteris Clasibus & quidem insigni admodum caractere distinguat. Præterea ego in rite constituenda Testarum Methodo, *inspectionem interne fabricæ aque fere necessariam duco, ac externe figuræ*; unde unam alteramve speciem ex omni genere serra dividendam vellem, quod non adeo difficile esse, ut quidam sibi aliisque persuadere conantur, vel ei, qui periculum fecerit, patebit.

§. 21.

Si iam quærat in quem nam usum elegans hæc & Cui usui mirabilis Polythalamiorum fabrica a Sapientissimo Creatore *mirabilis* condita sit, cum animal, sive potius eius pars mollis, *exterioris fabricæ* eius tantum occupet thalamum, ceteris aëre solum *reca inferd-*pletis? Respondeo: Vero summopere esse simile, animal *vi-*atum eiusmodi Testam inhabitans mediante ductu, omnes thalamos transeuntem siphonem, replente, huic vel illi Testæ cavitati pro lubitu & occasione, vel aquam, aëremque immittere, vel vice versa exhaurire posse, unde sequitur gravitatem Testæ specificam in aqua pro necessitate debere augeri, vel minui, ut animal adeo motus suos naturales & a DEO ipsi assignatos exercere possit. Prouti in *Nautilo* egregie suspicatus est perspicacissimus Hookius (g), qui sane de hac materia optimo iure meretur evolvi. Sed quod fateor aperturas siphunculi in thalamis hiantes, quæ aquam aëremve transmittant, oculis etiam armatis detegere necdum valui. Unde perquam minutos esse oportere, concludendum est.

B 2

Præ-

(g) *Philosophical Experiments and Observations* p. 306. & seqq.

Præter solum aërem vero etiam aquam marinam thalamos subire, salia quoque in interna thalamorum superficie subinde efflorescentia svadent, ubi Nautili & Ammoniaë apperuntur, ut interna pateant.

§. 22.

Genera Polythalam. quatuor.

Genera subalterna Polythalamiorum Classi inferenda haec Genus deprehendi quatuor, externa figura a se invicem potissimum distinguenda, mihi dicta I. ORTHOCERAS, II. LITUUS, III. AMMONIA, IV. NAUTILUS.

§. 23.

I. Genus.

ORTHOCERAS est *Polythalamium in lineam rectam, vel proxime ad rectam accedentem extensum.*

§. 24.

II. Genus.

LITUUS est *Polythalamium a basi primo in lineam fere rectam extensum, deinde vero in spiram externe apparentem in plano horizontali convolutum.*

§. 25.

III. Genus.

AMMONIA est *Polythalamium in spiram externe utrinque apparentem in plano horizontali convolutum.*

§. 26.

IV. Genus.

NAUTILUS est *Polythalamium in spiram interne latentem in plano horizontali convolutum.*

§. 27.

§. 27.

Horum *Polythalamiorum* duo duntaxat genera, *ultimorum* scilicet & penultimum hactenus Historiæ Naturalis scriptoribus cognita fuere: illud *Nautilus*, qui *Nautilus crassus*, a testæ crassitie vulgo dicitur & pro Aristotelis *Nautilo*, quibus altero, cum Bellonio a pluribus habetur; hoc quod ante annos haud adeo multos demum innotuit, in Rumphii Museo Amboinico *Cornu Anemonis* titulo delineatum & descriptum reperitur, mihi *Ammonia* dictum. His ego totidem nova addidi genera *Lituus* scilicet & *Orthoceras*; quamvis eadem ex maris abyssu integra necdum protracta resciverim, sed eorum tantum reliquias ex terræ visceribus effossas in Museo meo repositas servem.

§. 28.

Etsi jam ordinis ratio postulare, ut initium tractationis fieret ab *Orthocerate*, ceu simplicissimo, cui subjungendus *Lituus*, excipiendus ab *Ammonia*, agmen tandem claudente *Nautilo*; liceat mihi nunc ordinem invertere & primo de *Nautilo* & *Ammonia* agere: quia scilicet hæc Conchylia non tantum integra & illibata cum suis incolis ex mari protracta hominum oculis exponuntur, eorundemque simul species variæ petrefactæ & diversimode alteratæ e terra effodiuntur; sed etiam quia hæc duo genera Rerum Naturalium scriptoribus jam cognita sunt, eorumque interna structura, secundum quam *Orthoceras* æque ac *Lituus* judicanda erunt, facilius oculos incurrit, sicque menti non quidem confusam & vagam, sed claram ac distinctam, ni fallor, inprimit ideam.

CAPUT III.

De Nautilus & Nautilitis.

§. 29.

Nautilus
quid.

NAUTILUS est *Polythalamium in spiram interne latentem, in plano horizontali convolutum.*

§. 30.

Nautilites
quid.

Nautilites vero mihi audit *Lapis in cavitatibus Nautili sub terra formatus, tum externam ejus figuram, tum internam organicam fabricam referens; Testæ reliquiis sive adhuc superstitibus, sive iisdem ab halitibus mineralibus procul dubio acris, vitriolicis &c. dissolutis & consumtis.*

§. 31.

Nautilus
marino
terrestris
quid.

Si jam accideret, ut *Testa Nautili fere integra, sive calcinata, sive petrefacta, vel alio modo immutata, dummodo figuram suam retineret, sub terra repireretur, quod in aliis Testaceorum generibus frequens est; hanc Nautilus marino terrestrem, ut a Nautilo, qui e mari extrahitur & Nautilite distingui posset, appellarem.*

§. 32.

Nautili Synonyma.

Nautilus itaque hic est *Nautilus alter, Aldroandi (*) Nautilus alter, vulgo Gallico Coquille de Pourcellene, ou grosse Coquille de Nacre de Perle, Bellonii (h). Nautilus caudatus Listeri (i) & Nautilus magnus, fasciatus, ipsa puppe nigra Ejusdem*

(*) De Animal. ex sang. L. III. Cap. IV.

(h) De Aquatilibus p. 382.

(i) Hist. Conchyl. L. IV. Sect. IV. C. I.

dem (k); ac *Nautilus major*, sive *crassus*; *Perlemocr Hooren Belgis*, Rumphio (l) dicitur.

§. 33.

Ab hoc Nautilo probe distinguendus *Nautilus primus Nautilus Aristotelis*, sive *Nautilus tenuis & legitimus Belgis Doekhuys Rumphii (m)*, qui *Nautilus vacuus*, sive *non tabulatus Listero (n)* sus a *Nau-* & *Nautilus sive Nauticus Bellonio* audit, utpote quem, *Nauplii tilo tenui*, nomine a Plinio mutuato, cum monothalamia sit, ad Classsem meam secundam, relego.

§. 34.

Constat re vera *Nautili Testa ex tubo testaceo conico*, in *Nautili Te-* *plano horizontali in spiram ita convoluto*, ut *externe*, *Testa scilicet* *stæ amplior* *integræ*, *unicus & extremus tantum appareat gyros*, qui *ceterorum* *descriptio*. *duorum interne latentium respectu longe amplissimus est*. *Ejus cavitas*, in *quam plurimas capitates fornicatas*, sive *con-* *cameraciones*, quas *thalamos* appello, a *totidem diaphragmatis* *testaceis*, sive *septis transversis*, *concavis basin & convexis* *apicem versus*, *dividitur*, quorum ego cum *Hookio (o)* *quadra-* *ginta circiter*, *Rumphii Commentator (p)* vero *quingenta* *numeravit*, certa *proportione centrum sive principium ver-* *sus amplitudine decrescentes*. *Extimam* *cavitatem* vero, quæ *ceteras amplitudine multis parafangis superat*, ipsum *inhabitat* *animal*, *ceteræ autem omnes solo aere repletæ reperiuntur*, *excep-* *pto tenui sphunculo testaceo quidem pariter*, sed *subtili & hinc* *admodum fragili*, *duas circiter lineas lato*, qui quoque *secun-* *dum ductum spiralis lineæ omnes thalamos & diaphragmata* *continuo*

(k) L. cit. Fig. 3.

(l) Mus. Amboin. p. 61.

(m) Mus. Amboin. p. 64.

(n) Hist. Conch. L. IV. Sect. IV. C. 2.

(o) Philos. Experim. p. 307.

(p) Mus. Amboin. p. 62.

continuo ductu par axem, ad centrum, five principium usque gradatim magis magisque contractus transit, *vid. Tab. I. & appendice animalis*, ceu cauda, vivente adhuc eodem, repletur, cuius caudæ in testis vacuis aliquando adhuc restant reliquiæ.

Partis animalis mollis descriptio & delineatio in Museo Amboinico confusæ sunt & vix intelligibiles. Testæ vero, cuius ibidem externa figura, quemadmodum etiam apud alios, satis laudabilis; in interna autem structura, quæ cardo rei est, licet alias Testa per medium ferra divisa, satis egregia, deficit tamen siphunculus concamerationes transiens, qui idem defectus pariter in Hookii (q) figura accurata alias merito notatur; quem ego summo studio elaborata figura *Tab. I.* supplere conatus sum.

Est vero Testa coloris externe albi ad luteum vergentis, zonis transversis undulatis & frequentibus, dimidiam unciam latis, fulvis picta; ipsa puppe vero nigra. Ejus extima lamella opaca est & alba, intima vero, a qua diaphragmata oriuntur, matrem perlarum refert colore, immo superat, qui etiam totam internam superficiem omnium concamerationum exornat.

§. 35.

Usus siphunculi.

Usus descripti siphunculi esse videtur, ut recipiat caudam

- (q) *Posthumus Works Tab. II. Fig. 1.* Etiam si in descriptione, quæ habetur in *Celeberr. hujus Auctoris Philosophical Experiments and Observations p. 306. & 307.* Conchylii hujus ductus, five intestinuli omnes concamerationes, five cellulas, a molli animalis parte vacuas, transeuntis, mentionem faciat. Solus Philippus Bonanni siphunculum s. ductum in quibusdam thalamis aliquomodo adumbrat, de ejus vero usu dubius admodum fluctuat. *Vid. Ejus Recreationem Mentis & oculi, nec non Musei Kircheriani Class. 12. p. 475. & Class. I. Testaceorum univalv. non turbinat. Fig. 2.*

dam sive appendicem partis animalis mollis eamque per totam testæ transmittat spiram; cujus beneficio testæ non tantum annectitur firmiter, sed etiam ipsa testæ vitalis reddi videtur. Præterea forte intromittendo, vel emittendo aëri, vel aquæ ex una concameratione in aliam, inservit, prout Hooekio visum fuit. Vide §. 20. supra. Quod ut diligentius inquirant, viros curiosos ejusmodi maria, quæ animalia hæc alunt, visitaturos moneo, & accurata totius mirabilis hujus animalis icone & descriptione Historiam Naturalem exornent.

§. 36.

Quantum ad *modum accretionis Testæ Nautili*, eum con-jector sequentem. Animal nimirum mole auctum, ubi domicilium, sive extimam cavitatem sibi non sufficere sentit, parietes ejus producit, adeoque cavitatem ampliat; ne autem gravitate hinc accrescente sibi oneri & ad motum evadat ineptius, novum format, novo mediante pariete intergerino, thalamum, quem ceteris addit; qui, utpote, prouti reliqui, aëre tantum repletus, gravitatem ejus minuit specificam, ut motui in aqua, tanquam suo elemento, servetur aptius.

§. 37.

Præter hanc unicam Nautili speciem maris Indici incolam, aliam apud Listerum invenio, *Nautilus scilicet umbilicatum* (r) dictum, qui potissimum differt, quod utrinque in centro quasi umbilicum excavatum & in eo latentis internæ spiræ indicium exhibeat. Hujus ut rarissimæ speciei quoque meminit Clarissimus Antonius de Jussieu in eleganti suo *de origine & formatione lapidum Cornuum Ammonis dictorum Schediasmate* (s).

C

Listeri

(r) Hist. Conch. L. IV. Sect. IV. F. 4.

(s) Quod exstat dans les *Memoires de l'Academie Royale de Paris* 1722. p. 235. & seqq.

Listeri autem *Nautilus umbilicatus minor* &c. (t) mihi idem esse cum mea specie priori & ætate tantum ab ea differre videtur.

§. 38.

*Plures ma-
rino terre-
stres terra
suppeditat.*

Sed plures nobis terra in gremio suo sepultas, ad splendendam Historiam Animalium eorum imprimis, quæ raro vel nunquam ex abyfso, vel aliis maris recessibus subterraneis, ad quos natura eadem damnasse videtur, in hominum conspectum prodeunt, suppeditat species. Hinc ego Nautilorum duos facio ordines, qui in Museo meo asservantur:

I. Est *Nautilus diaphragmatibus convexo concavis, semilunaris*; supra a me descriptus & *Tab. I.* delineatus.

Huius præterea aliquot articuli maiores, fossiles, lapidei, in cavitatibus Testæ geniti, e Gallia, ex liberalitate Magnifici *Andersonii, Consulis Reip. Hamburgensis* longe meritisimi Museum meum exornant, in quo & alii e Suevia reperiuntur; in utrisque *siphunculi transeuntis* manifestis *vestigis* apparentibus. Præterea adest *Nautilites* ex pyrite constans *minor* sive iunior, Testa plane orbis; unde eo melius *articuli non nihil sinuosi* una cum *siphunculi orificio* spectantur; ex Suevia. *Vid. Tab. II. Fig. 1.* quam confer cum *Fig. 2.* apposita, quæ ejusmodi *Nautilus iuniorem e mari protractum* & margaritæ instar splendentem, translucens aliquantulum diaphragmatibus pariter aliquantisper sinuosis, refert. Ubi notandum iuniores omnes in centro esse pervios, sive perforatos, ita ut setam facile transmittant, quod vero in annosioribus obliteratur & perit; sed in diviso per axem ferra, interne latens denuo apparet, quod primus observavit & spiramenti nomine annotavit *Hookius*. (u) *Rumphius* quidem colorem illum perlaceum iunioribus ceu naturalem adscribit, (w) in quo ego
Clariss-

(t) Loc. iam iam citato *Fig. 3.*

(u) *Philosophical Experiments and Observations* p. 306.

(w) *Loc. cit.* p. 61.

Clarissimum Virum errasse autumo; quod exempla possideam exteriori sua lamella, ejusdem cum ætate provectioribus coloris, adhuc munita; immo ipsæ lamellæ albæ exterioris, in speciminibus margaritacei splendoris, reliquiæ, satis indicant illam lamellam, vel undarum volutione in litore detritam, vel aqua forti fuisse corrosam, Testamque arte politam. Plura Nautili hujus elegantia exempla petrefacta sive Nautilitæ videri possunt apud Langium (x) & Hookium. (y)

Præterea rara mihi *Nautilita species* est a desideratissimo Rosino olim missa: nomine *Nautilita admodum singularis*, quippe qui a vulgaribus *Nautilus sinuosa parietum*, qui *concamerationes distinguunt constructione*, paululum deflectendo, ad *Cornua Ammonis*, *concamerationes magis minusve anfructuosas nata*; propius accedit; ex *Eiffalia*. Ejus quoque meminit Cl. Woodwardus, (z) quia vero, prout memini, eius figura necdum existat, eam *Tab. II. Fig. 3.* exprimere volui, in quo specimine gyri extimus thalamus amplior adhuc restat, quo mutilatum *Fig. 4.* sistitur; ex minera Martis ferruginea constare videtur. An vero hæc species ab antecedente diversa sit, an ejusdem speciei tenerimus pullus, ambiguus adhuc hæreo.

II. *Nautilus diaphragmatibus multifariam sinuosis*, ita ut petrefactus, Testa consumpta, vel detracta, *ornamenta foliacea* in modum suturarum cranii humani repræsentet, oculo in primis ad minora armato. Huius quædam species ab auctoribus sub titulo *Cornuum Ammonis* recensentur, quas ego utique ab iis separandas & *Nautilorum generi* inferendas censeo, cum unicus saltem gyrus externe appareat, ceteris inter-

C 2

ne

-
- (x) In *Historia Lapidum Figuratorum Helvetiæ. Tab. 29. Fig. 1. & 2.*
- (y) *Posthumus Works T. 7.*
- (z) In *the Addition to the Catalogue of the foreign extant Fossils p. 1. & 2.*

ne latentibus. Eius plures possideo species marino terrestres; quarum hic exhibentur :

1. *Nautilites articulis multifariam sinuosis, striis versus dorsum trifidis. Tab. II. Fig. 5.*

2. *Nautilites articulis multifariam sinuosis & minor, valde compressus, leniter striatus, dorso acuto. Tab. II. Fig. 6. E ferri minera constat; ex Ducatu Wirtenbergico.*

3. *Similis sed quadruplo maior Tab. II. Fig. 7. ex lapide calcario; ex eodem Ducatu.*

CAPUT IV.

De Ammoniis & Ammonitis.

§. 39.

*Ammonia
quid.*

AMMONIA est *Polythalamium in spiram externe utrinque apparentem, in plano horizontali convolutum.*

Ita nimirum convolutum est, ut plures uno gyri, five volutæ, nunc pauciores, nunc magis numerosi, pro specierum diversitate, ad centrum usque externe utrinque appareant.

§. 40.

*Ammonites
quid.*

Ammonites mihi est lapis in cavitatibus Ammonie sub terra formatus, tum externam eius figuram, cum internam organicam fabricam referens; testæ reliquiis five adhuc superstitibus, five iisdem consumptis & deperditis.

§. 41.

Ammoniam salutavi ab Ammonis Cornu, quo; nomine apud antiquos æque ac neotericos lapis quidam cornu arietinum convolutum repræsentans venit (). Hic enim lapis si probe*

(*) Conferantur, quæ habet Cl. Scheuchzerus in *Physica Sacra* ad Tab. CCCXXVI.

be examinetur, suam *Conchylio hujus generis* debet originem; *Ammonites* mihi hinc cum Woodwardo dictus.

§. 42.

Ammonie unica tantum ante annos haud adeo multos, detecta est species: appellata *Cornu Ammonis*; *Post-boorentje*; *marina* Rumphii (a) *Nautilus exiguus albus, pellucidus, teres*; *Li-una tan-*steri (b). *Ostreum parvum, Bonanni* (c). *A peculiar Kind of tum spe-*
Nautilus; *R. Hookii* (d). Celeberr. Langius (e) ex hac *cies nota.*
quinque distinctas species facit: diversitate deprompta a volutis, vel se invicem tangentibus, vel non attingentibus; superficie itidem vel lævi, vel striata, tandemque nodositate quadam externa; ego vero differentias hasce partim figuris Auctorum minus exactis adscribo, partim pro varietatibus potius habendas censeo.

§. 43.

Licet vero hujus icones apud Listerum, Bonannum, *Eius de-* Rumphium & Hookium cum aliquali descriptione profert, *scriptio.* operæ tamen pretium existimavi, cum illæ minus accuratæ inquiringentium curiositati haud possint satisfacere, eius & iconem nudo & armato oculo visam, ut interna potissimum fabrica appareat, cum accurata descriptione hic adicere. Testa nimirum tenuis instar chartæ scriptoriæ, tubulosa, figuram habet conicam, calami anserini circiter crassitie circa basin, in tenuissimum apicem minutissimo globulo in extremo ornatum definens, spiraliter tribus ferme gyris, in plano
C 3 hori-

(a) Mus. Amboina. p. 67. & Tab. XX. No. 1.

(b) Hist. Conch. L. IV. Sect. IV. Fig. 2.

(c) In Supplemento Recreationis Mentis & oculi No. 47. p. 325. & Museo Kircheriano p. 438. No. 39.

(d) Posthumous Works p. 282. & Tab. 2. Fig. 4.

(e) In Methodo Conchyliorum p. 13.

horizontali ita convoluta, ut semper teres maneat, neque unquam se latera invicem tangant, interim tamen semper propius ad se invicem accedant. (*Tab. II. Fig. 8.*) Externe tactu non nihil scabra, coloris albidi, aliquantulum pellucida, unde diaphragmatum internorum transparent vestigia; interne polita & splendens; diaphragmatibus transversis, versus basin concavis, apicem vero convexis, testaceis, coloris perlacei, in triginta sex vel septem thalamos, sive concamerationes sensim sensimque minores plerumque divisa. Extimum diaphragma foraminulum habet setam facile admittens (*Tab. II. F. 8. & 9.*) interno margini proximum, quod orificium est siphunculi pariter testacei, sensim magis angusti, pro excipienda animalculi cauda, ceterosque usus, supra §. 35. de Nautilo memoratos, omnes thalamos ad apicem usque trans-euntis. Internam hanc structuram egregie adumbrat *Tab. II. Fig. 9.* cujus quatuor thalami diffracti; *Fig. 10.* vero thalamos ejusmodi microscopio auctos exhibet; Extima cavitas, quam animalculum inhabitat, non, ut in Nautilus, longe ceteris amplissima, sed parum tantum proxime antecedentem magnitudine excedit, unde animalculi quoque exilitas collectu facilis; quamvis de amplitudine cavitatis extimæ necdum certo constat; quia enim basi sua scopulis adhæret oceani orientalis insulas Moluccas alluentis, testa fluctibus, borea flante, ita separatur, ut extimus ejus margo, cum sit admodum fragilis in scopulis remaneat, & in copia ad littus defertur; teste Rumphio (f): de vera magnitudine iudicare non licet. Reperitur quoque copiose in littoribus Insularum Americanarum Barbados, Jamaicae & Bahamas; teste Woodwardo (g). De figura autem animalculi domicilium hoc testaceum curiosissimum inhabitantis, altum apud omnes silentium.

§. 44.

(f) Loc. cit.

(g) *In the Catalogue of the English Fossils Part. II. p. 113.*

§. 44.

Descriptam iam iam unicam hanc Ammonia^{Marino} spe-
ciem inter marina terrestria hactenus non memini occurris-^{terrestri-}
se ; plures interim in mari olim fuisse, immo & adhuc dari^{um species}
species & quidem admodum numerosas, gyrorum numero,^{permultæ.}
diversa admodum testæ superficie, nunc lævi, nunc vario mo-
do striata, nunc undulata, nunc fulcata, spina quoque diverfi-
mode formata & interna non minus structura, diaphragma-
tibus scilicet nunc convexo concavis, nunc undulatim sinuo-
fis, frequentius vero diaphragmatum peripheriis vario modo
inflexis & complicatis a se invicem discrepantes ; testantur
Ammonitæ tanta varietate & numero ubicunque ferme terra-
rum ex terræ visceribus protracti & in Curiosorum *Κεραμίδης* re-
positi.

§. 45.

Hos vero *Ammonitas* non meros lapides esse, ut qui-^{Ammoni-}
dam sibi & aliis persuadere conati sunt, a Natura, ficta vi^{tas non}
quadam plastica formatos, sed *lapides ex fluida quondam materia*^{meros la-}
in cavitatibus Ammoniarum testarum, in mari olim cum suis in-^{pides esse}
colis *genitarum*, dein *Cataclysmi illius universalis* tempore cum^{paucis e-}
plurimis aliis marinorum animalium, non nullisque terrestri-^{vincitur.}
um, nec non Vegetabilium partibus, *terra visceribus inclusarum* &
per strata diffiminatarum *concretos*, ibidemque asservatos,
donec tandem, nostro potissimum ævo, vario modo pro di-
versitate ambientis medii alteratis vel consumtis testis, pro-
tracti & luci expositi fuerint ; ut alia nunc omittam, evincit
accurata *Ammonitarum cum Ammonia mea marina collatio*. Ex
hac enim apparet, qua ratione conveniant

I. *Configuratione externa.*

II. *Structura interna.*

- (I) *Thalamis* five concamerationibus variis, sensim decre-
scentibus ; in *Ammonitis saxea* &c. materia ut pluri-
mum

mum repletis, rarius vacuis & fluore crystallino incrustatis.

- (2) *Diaphragmatibus* dictos thalamos efformantibus, vel eorum vestigiis.
- (3) *Siphunculo* diaphragmata & thalamos transeunte, vel ad minimum eius vestigio. Et quamvis hic siphunculus, quod fateor, in Ammonitis raro integer appareat, quod procul dubio propter subtilitatem & teneritudinem eius, unde facile destruitur, accidit, tamen in omnibus eundem sive testaceum, sive membranaceum (quod forte in quibusdam obtinet) extitisse vestigia & analogia suadent.

III. *Testarum reliquiis*, quæ in quibusdam Ammonitis adhuc superstites, diversæ ab incluso lapide substantiæ; in aliis vero in mineralem transmutatæ observantur.

§. 46.

*Cur de iis
hic non fu-
sus aga-
tur.*

Cum autem de Ammonitis, sive Cornibus Ammonis vulgo dictis multi Clarissimi Viri quos inter eminent *Car. Nic. Langius* (h), *Jo. Jac. Scheuchzerus* (i), *Jo. Woodwardus* (k) & *Ant. de Jussieu* (l) varia notatu dignissima memoriæ tradiderint, magnumque eorum numerum in ordines distributum recensuerint; in præsentiarum fusius de iis agendi mihi non est animus. Propero potius ad Genera Polythalamiorum minus hæctenus cognita, quæ restant.

CAPUT

(h) *Hist. Lapid. figur. Helvetiæ.*

(i) *In Museo Diluvian. & Oryctograph. Helvet.*

(k) *In the Catalogues of Englissh and Forreign Fossils.*

(l) *Loc. cit.*

CAPUT V.

De Lituis & Lituitis.

§. 47.

LITUUS est *Polythalamium a basi primum in lineam fere rectam extensum, dein vero in spiram externe apparentem convolutum.* Lituis
quid.

Adeoque quasi ex Orthocerate, de quo infra, & Ammonia compositum videtur.

§. 48.

Lituites vero mihi est lapis in cavitatibus Litui sub terra genitus, tum externam ejus figuram, tum internam, organicam fabricam referens; testæ reliquiis siue adhuc superstitibus, siue iisdem dissolutis & consumtis. Lituites
quid.

§. 49.

Lituum vocavi a similitudine figuræ externæ, cum *lituo* Lituis *augurum* antiquorum apud Romanos insigne augurali (m), de dicatur. prouti in variis nummis antiquis spectatur; a quo etiam Romanæ Ecclesiæ Episcopi sua insignia, hodierno die adhuc usitata, mutuasse videntur.

§. 50.

E mari haustum Lituum fateor me nunquam etiam *Lituus marinus* nunquam ab ullo hætenus observatum legisse, vel audivisse. Interim *quam vitamen* ejusmodi Conchylium olim ibidem extitisse, immo *sus, & cur.* D
adhuc

(m) Vid. Rosini Antiquit. Roman. L. III. C. X.

adhuc existere, (cum nullas Creaturarum species, Divina ita iubente Providentia in hoc terrarum Orbe, ante universalem illam & ultimam Catastrophem interire crediderim,) mox secutura testantur, vel solido saxo impressa vestigia & in rei memoriam insculpti indelebiles Characteres inque ævum duratura monumenta. Consequentia enim, quod nondum in mari repertum est, illud non existit in eo, non valet; procul omni enim dubio; ne centesima quidem pars, quæ maris abyssus abscondit, ad nostram pervenit notitiam, quod quotidiana novarum rerum a curiosis Naturæ scrutatoribus e fundo maris protractarum confirmat detectio, nunquam absolvenda, cum Naturæ thesauri a mortalibus nunquam exhauriri queant. Nolo autem in diluendo hoc errore prolixior esse, cum hoc iam ab aliis factum sit, quos inter excellit Clarissimus Ehrhartus in Dissertatione de Belemnitis Svecicis (n).

§. 51.

Conjectura de animali testam Cum itaque Litui testa, prouti eam in mari existere ignotum esse mirum non est. Si tamen conjectari licet, animal hoc ad illud quod Ammoniam inhabitat, accedere, affinitas testæ svadet.

§. 52.

Lituites a me primo detectus & quomodo. Lituitam primus ego ante bina circiter lustra casu de texti marmori, scilicet, immersum Oelandico (o), cinerei coloris, cuius magna quantitas ex Oelandia Sveciæ insula, ad sternenda conclavium pavimenta aliosque similes usus, ad nos deferri solet. Huius specimen primum *Tab. II. Fig. II.* expressum,

(n) Edit. alt. §. 23.

(o) Qui plura de hoc marmore scire desiderat, legat quæ amicissimus mihi quondam J. Fr. Leopold in Relatione de Itinere Suecico p. 24. & seqq. ex Nic. Valini Dissertatione de Oelandia, refert.

sum (cuius socium brevi post in simili marmore, quamvis non adeo integrum deprehendi) cum ante biennium & quod excurrit Nobilissimo *Kleinio*, Incluto Reip. Gedanensis Senatui a Secretis, rerum naturalium amantissimo, una cum effigie eius æri, me iubente, incisa, ostenderem & animi sensa de eo, pro candore meo, quod sæpius etiam de aliis rebus olim factum, exponerem; ille se continere non potuit, quin mihi litteris de eo tanquam primo & unico hujus generis, quod eatenus comparuerat, gratularetur. Nunc vero eidem laudato Viro gratulor vicissim, quod postmodum ipse exemplum huius Lituitæ nactus sit: ut ex descriptionibus Tubulorum marinorum, ut vocat, nuper editis *Tab. V. Fig. B.* apparet. Miror autem nullam Virum Nobilissimum ibidem mei iniecisse mentionem. Plura quoque Lituitarum imposterum repertum iri exempla dubito nullus.

§. 53.

Lituites itaque meus *Tab. II. Fig. 11.* naturali magnitudine quam accuratissime expressus, initio longo satis spatio a basi (*a. g.*) recta procedit fere ad (*c.*) deinde vero in spiram duorum gyrorum in plano horizontali & quidem instar Ammoniaë Belgice Post-hoorentje supra §. 43. descriptæ & *Tab. II. Fig. 8. & 9.* adumbratæ, ita ut latera nullibi se tangant, convolvitur (*c. d.*). Monstrat vero eum *Figura 11.* marmori suo inhærentem, secundum axem per integram longitudinem divisum, ut ita interna & organica ejus pateat oculis structura: nimirum vestigia testæ colore albo se distinguunt a saxo, cui immersa; thalami sive concamerationes fornicatæ sensim magnitudine decrescentes, formatæ a diaphragmatibus versus basin concavis, apicem vero convexis, quorum quædam littera *e.* notantur, & inter marginem internum & axem siphunculus diaphragmata & thalamos transiens, sensim decrescens. (*f.*) Præterea notandum spatium *a. g. b.* repræsentare basin Lituitæ, in qua vestigia diaphragmatum magis

obscura s. oblitterata apparent; basin quoque hic abscissam, quæ adhuc longius fuit protensa. An vero extimus thalamus ceteros amplitudine multum superaverit, ut in Nauplio & mea Orthoceratis specie prima, nec ne? ignoro. Ab *b.* ad *i.* testa interiit, eiusque locum explevit saxum, quod tamen a saxo ambiente distinctu facile est.

Si accadat, ut sectio Lituitæ huius axem non transeat, sed obliqua sit, ita ut gyri interiores spiræ non appareant; facile imponere potest alicui, ut pro *apice inflexo* habeatur.

§. 54.

Lituus iure Polythalamiorum Classi inferendus. Conferat iam B. L. quæ modo de Lituita dicta sunt, cum mea descriptione Ammonia (§. 43.) & *Figuris 8. 9. 10. Tab. II.* omnique partium studio seposito, candide decidat, an rectius a me Conchylum hoc meæ Polythalamiorum Classi, novo Litui nomine, proxime ab Ammonia, a qua tantum differt, quod a basi in lineam rectam extendatur, antequam, ut Ammonia in spiram convolvitur, inseratur; an vero, ut nuper Nobilissimo Viro cuidam placuit, inter Tubulos marinos, titulo Tubuli concamerati, apice spiræ modo intorto, potius referendum sit.

CAPUT VI.

De Orthoceratibus & Orthoceratitibus.

§. 55.

Orthoceras quid. **O**RTHOCERAS est *Polythalamium in lineam rectam, vel proxime ad rectam accedentem extensum.*

Nimirum ab Ammonia non nisi rectitudine differt: illa

illa enim in spiram convoluta est, Orthoceras rectum; Lituus vero partim rectus, partim in spiram convolutus.

§. 56.

Orthoceratites est lapis in cavitatibus Orthoceratis sub terra concretus, ejus tum externam figuram, tum internam fabricam referens; testæ reliquiis sive adhuc superstitibus, sive iisdem dissolutis & consumptis.

§. 57.

Orthoceras salutavi desumpto nomine ab ὄρθον & κέρα; Orthoceras quasi rectum cornu diceret, quod integrum figura representat.

§. 58.

Hoc quidem in statu suo naturali ex mari extractum, pariter ac Lituum, observavi nec audivi unquam; eius vero reliquias fossiles, quas Orthoceratitas vocavi, antea iam & quod excurrit lustra, frequentes & varias detexi; dein repetitis observationibus in mea de lapidum horum origine, sententia confirmatus, brevi post Tractatulum de iis conscribere in animum induxi, idemque amicis quibusdam significavi. Cur autem is non maturius lucem conspexerit publicam, Præfatio docet.

§. 59.

Præter Prussiam, Suecia & Ingria Orthoceratitas potissimum hæctenus sibi vendicant. Plurimas & egregias species in hoc Capite descriptas præcipue Pl. Rev. P. Gabrieli Rzaczynski S. J. Historiæ Natur. Poloniæ &c. ruspatori indefesso de beo. Fuerunt vero hæ effossæ, teste iam iam laudato Patre, in Pomerellia prope pagum Karlikowo Monasterii Zarnovecensis, quod ad aliquot lapides Gedano distat. Hic collis quidam, quo prægrandes calcarii lapides ad octo vel duodecim organiarum profunditatem pro calce conficienda eruuntur, quibus

bus hi Orthoceratitæ immersi in magna quidam copia, vulgo *Pfeile* i. e. *sagittæ* dicti, reperiuntur; sed cum articuli facile a se invicem diffiliant, vel secedant, vix nisi per partes a saxo, cui inhærent, separandi. Saxum hoc calcarium cinerei est coloris satis solidum, cuius coloris & naturæ etiam contenti Orthoceratitæ, exceptis quibusdam, qui seleniticæ, instar fluoris, sunt materiæ. Semper tamen fere plus minus testarum reliquiæ, se distinguunt a continenti & contento saxo, utpote quæ seleniticæ pariter & fulvescentis, coloris sunt; non vero striatæ ut in Belemnitis.

Suecos Excellentissimo Magno Brommelio, Regis Sueciæ Archiatrorum Comiti, titulo bacillorum lapideorum ex marmore Oelandico, acceptos refero, præter plurimos, quos ipse in marmore Oelandico (p), de quo §. 52. reperi, in quo adeo frequentes sunt, ut nullum fere apud nos conclave, cuius pavementum hoc marmore stratam est, intraveris, in quo non unum, vel alterum vestigium Orthoceratitæ offendas; nostrates Lapidicæ *Pfeile* i. e. Sagittas a similitudine nominant. Tres species Nobilissimus *Kleinus*, tertiam scilicet, quintam & nonam, quas cum aliis fossilibus ex Gottlandia acceperat, mecum communicavit.

In *Ingria* Excellentiss. *Gmelin* M. D. & Academiae Cæsareæ Petropolitanae Membrum, huius generis lapides etiam frequentissimos detexit & *Radiatorum articulorum lapideorum* nomine insignivit, quorum descriptiones in *Commentariorum tertio tomo iam iam laudate Academia*, qui sub prelo sudare dicitur, promisit. Hic ut lubens audio, de origine eorum ferme eandem mecum fovet sententiam, mihi que quædam nuperrime unius & alterius speciei benigne transmisit pro examine

(p) Horum quoque mentionem iniicit supra laudatus *Leopoldus* in *Relatione Itineris sui Suecici* p. 97. terminis vero adeo obscuris, ut coniectari oporteat, quid velit Auctor.

mine specimina, quæ cum nostratibus convenire, sed longe minus integra, adeoque cognitu difficiliora deprehendi.

§. 60.

Differentias horum Orthoceratitarum potissimum a positi- Orthacera- one siphunculi thalamos transeuntis, dein a figura externa conica tite quolentius, vel citius decrescente, denique ab articulis sive thalamis modo diffamplioribus vel frictioribus, pro scopo & tempore præsentirant. bus, desumendas indicavi.

§. 61.

Secundum has mihi præscriptas regulas, postquam *Species no-* quot quot nancisci potui specimina sedulo examinavi, *novem vem.* distinctas *species* non sine labore detexi, quarum distinctam & adæquatam ideam mihi non tantum formare, sed aliis etiam me exhibere posse confido. *Tres primæ siphunculum* habent in centro situm, sive per axem transeuntem; *quarta & quinta* vero inter centrum & peripheriam positum; *sexta septima octava & nona* denique proxime ad peripheriam s. marginem locatum.

§. 62.

Orthoceratites siphunculo axem transeunte 1. species. graciliori, lentissime decrescens; thalamis olim, nunc articulis amplioribus.

Hujus in Pommèrellia potissimum obvii, quam plurimas possideo portiones majores & minores; omnium vero integerrimum est specimen, cuius partes aliquot *Tab. III.* exhibentur, & quod ex quinquaginta circiter articulis integrum compositum fuisse, videtur. Huius diameter basis unciam aliquantulum excedit, coni vero longitudo duos superat pedes, ut adeo ratio basis, ad conum sit, ut 1. ad 20. circiter.

Et

Et hic conus quidem lente adeo in apicem decrescens causa fuit, ut ex superficiali inspectione fragmentorum eius, eadem pro cylindricis habita sint a quibusdam, quæ tamen coniuncta conum efformant verum & indubitatum.

Tab. III. itaque exhibetur: Fig. I. Basis Orthoceratis hujus, dimidia sui parte saxo adhuc immersa, testa sua orba, excepta parte qua saxo adhaeret. Hec inferior pars articulationibus destituta, duabus in suprema parte exceptis, extimum thalamum, quem animal olim implevit, exprimit; & egregie adeo penem humanum cum sua glande representat, ut plebi facile pro pene petrefacto venditari possit.

Fig. 2. Eius pars tenuior aliquot articulis constans, qui olim tot fuere thalami.

Fig. 3. Articuli supremi (Fig. 2) pars convexa cum nota siphunculi.

Fig. 4. Articuli infimi (Fig. 2) pars concava pariter cum siphunculi nota.

Fig. 5. Pars angustior cum testa reliquiis superstibus; ubi notandum testam striis circularibus, sed levioribus in superficie ornari.

Fig. 6. Apex conii, in quo articuli sensim decrescentes notandi.

Fig. 7. Bini articuli per axem divisi, ita ut interna conformatio appareat, cum transeunte siphunculo qui quo magis accedit ad apicem, strictior & angustior evadit.

II. Species.

§. 63.

Orthoceratites siphunculo axem transeunte graciliori, subito decrescens, thalamis olim, nunc articulis strictioribus aliquantulum.

Basis diameter se habet ad conum, ut 1. circiter ad 6.

In marmore Oelandico frequens est, ita ut ictu mallei facile

facile possit separari, quamvis plerumque in fragmenta dis-
siliat. Ex Ingria quoque hunc misit Cl. Gmelin saxo molliori
immersum.

Diameter basis huius ad conum est, ut 1. ad 6. circiter,
aliquando ad 7. vel 8.

Tab. VI. Fig. 6. *Huius partem inferiorem refert, superficie ex parte detrita, ita ut interior structura appareat. Ubi notandum 1. superius bini articuli, versus inferiora vero una continua & amplissima cavitas olim, nunc marmore repleta. An hæc cavitas testæ naturalis sit, quemadmodum in prima specie, pro domicilio animalis, quod valde probabile est; an vero hic diaphragmata accidentaliter perierint; non determinabo, donec de eo certior factus fuero. 2. Alter minor conus articulatus huic inherens, qui apex videtur primæ speciei (§. 62.), di-
ctæ cavitati olim immixtus, simul petrificatus.*

§. 64.

Orthoceratites siphunculo axem transeunte III. Species.
graciliori, subito decrescens; thalamis olim, nunc articulis angustissimis, minusque convexis.

Basis diameter se habet ad conum, ut 1. circiter ad 6.

Tab. VI. Fig. 7. *Hunc representat per axem divisum, ita ut articuli nunc, olim thalami admodum angusti & diaphragmata minus convexa, cum transeunte siphunculo oculis pateant. Constat ex lapide calcario cineracei coloris, ex Gotthlandia allatus.*

§. 65.

Orthoceratites siphunculo inter centrum & IV. Species.
peripheriam posito, aliquantulum crassiori, subito decrescens; thalamis olim nunc articulis stricioribus.

Basis diameter se habet ad conum, ut 1. ad 3½ circiter.

E

Tab.

Tab. IV. Fig. I. *Summam eius refert partem, in qua articuli, siphonis transeuntis parum a centro remoti vestigium & c. d. testa, quæ circularibus striis externe cingitur, reliquæ spectantur.*

Fig. 2. *Articuli infimi (Fig. I. a.) pars concava, in qua siphunculi crassities & diapbragmatis testacei reliquæ.*

Fig. 3. *Articuli (Fig. I. b.) pars convexa.*

Hæc species in Pomerellia reperitur.

§. 66.

V. Species. *Orthoceratites siphunculo inter centrum & peripheriam sito graciliori, subito decrescens, externe sulcatus; thalamis olim, nunc articulis strictioribus.*

Basis ad conum se habet, ut 1. ad 5. circiter.

Tab. VI. Fig. 3. *Externam ipsius contemplari licet faciem, testa sua, aliquot, adusque viginti, sulcis, secundum longitudinem angulis exstantibus, sulcata vestitam. Siphunculum habet gracile, non longe a peripheria distantem, ipso numero 3. signatum.*

Fig. 4. *Articulus infimus parum concavus cum siphunculi vestigio.*

Fig. 5. *Thalami quondam, nunc articuli angulosi parum admodum convexi, testa scilicet deperdita. Ex Gothlandia accepit Nob. Kleinius. Specimen quod Fig. 3. refert parum a linea recta declinat, quod vi ambientium in Cataclysmo corporum factum fuisse, vel a testæ rimis transversalibus colligi potest. Quod pariter in aliis speciebus subinde annotavi, unde forsitan, re minus perspecta, Dentali formium ipsis nomen natum videtur.*

§. 67.

VI. Species. *Orthoceratites siphone ad peripheriam posito*

to crassiori, lente decrescens, thalamis olim, nunc articulis latioribus.

Huius Orthoceraticæ basis ad conum se habet ut 1. ad 20. pariter ac in specie prima notavimus; unde non mirum & huius fragmenta incautis imposuisse, ut eadem pro cylindricis habuerint.

Tab. IV. Fig. 4. *Portio huius, testa sua ambiente partim adhuc vestita, partim spoliata; in qua notentur articuli & circulus in parte infima, qui siphonem transeuntem satis crassum ad peripheriam positum denotat.*

Fig. 5. *Ostendit eandem portionem ab opposita parte visam, ubi pariter testæ reliquæ, articuli sed obscuriores & siphonem transiens notandus.*

Fig. 6. *Articuli supremi pars convexa cum transeunte siphone.*

Fig. 7. *Pars hujus Orthoceraticæ secundum longitudinem divisa, ut interior structura pateat; saxo ex parte immersa.*

In Pommerellia & aliis Boruffiæ locis sæpius occurrit; in marmore Oelandico vero frequentissimus, & quidem insignis adeo magnitudinis, ut diameter basis duas uncias & longitudo coni quatuor superet pedes, quas vero integras excutere, præ fragilitate, fere impossibile est.

Et hæc species, est cuius Plurimum Reverendus Helwingius in Lithographia sua Angerburgica (q) iconem, quamvis minus feliciter, exhibet, sed recte hunc lapidem eiusdem naturæ statuit, cum Lapide caudæ cancri, vel potius astaci fluviatilis simili, Gesneri: (r) Quæ vero Vir laudatus de horum lapidum origine & natura ibidem coniectatus est, eadem iam, repetito examine, non amplius defensorum, credo.

(q) Part. I. Tab. 7. Fig. 23. & p. 64.

(r) De Lapid. figurat. p. 167.

§. 68.

VII. Species.

Orthoceratites siphone ad peripheriam posito crassiore, lente decrescens, thalamis olim, nunc articulis angustioribus.

Huius speciei basis se habet ad conum, ut 1. ad 20. circiter, prouti etiam in prima & sexta specie annotavimus.

Tab. V. Huius diversæ portiones delineantur; & quidem

Fig. 1. *Portio insignis, in qua, testa deperdita, ordo articulorum cum siphone transeunte & superius eminente conspicitur. Lineæ punctatæ vero progressum huius portionis adumbrant; que autem inter has lineas hæret coni pars, siphonem denotat saxo repletum, ab ambientibus articulis denudatum, sed testa tenui & candida vestitum, ita tamen, ut notæ diaphragmatum oblique siphonem (quod semper obtinere debet, ubi siphonem ad peripheriam situs est) ambientium restent conspicuæ.*

Fig. 2. *Eadem portio a parte opposita visa.*

Fig. 3. *Articuli eius supremi pars convexa, cum transeunte siphone.*

Fig. 4. *Portio, ex parte articulis denudata, ut siphonem appareat.*

In Pommerellia cum ceteris speciebus reperitur; eius quoque fragmenta quædam Cl. Gmelinus ex Ingria misit, quæ inter unum est, cuius diameter ad tres unicas accedit, ex quo colligi potest, integram testam quinque superasse pedes.

§. 69.

VIII. Species.

Orthoceratites siphone ad peripheriam posito crassiore compresso, lente decrescens, thalamis olim, nunc articulis latioribus.

Omnes

Omnes Orthoceratitarum species mihi notæ siphones habent teretes, præter hanc unicam, quæ compressum possidet, quod rarum est Tab. V. Fig. 5. *Eius exhibet partem siphonis, articulis deperditis, nudam.* Ex latitudine siphonis facile de longitudine conijudicium est; quæ, si eadem hic, quæ in specie proxime antecedente obtinet proportio, ut probabile est, ad octo fere pedes se extendere deberet.

§. 70.

Orthoceratites siphone ad peripheriam locato amplissimo & annularibus eminentiis insignito, lente decrescens. IX. species.

Huius varia vidi fragmenta ex Gothlandia allata, ex quibus invicem collatis Orthoceratitæ huius figura haud adeo difficulter coniectari potest; ut & proportio præter propter basis ad conum, ut 1. ad 10. Hoc peculiare habet species hæc, quod siphon, qui omnium amplissimus & ratione testæ etiam crassissimus, externe annularibus eminentiis & sulcis insculptis alternatim insignitus sit; aliquando fluore crystallino repletus apparet.

Tab. VI. Fig. 1. *Orthoceratite huius portionem refert in quo notetur siphon, annularibus eminentiis præditus, supra descriptus, cum diaphragmatum testaceorum reliquiis.*

Fig. 2. *Eiusdem siphonis portio, articulis ambientibus & diaphragmatibus deperditis.*

§. 71.

Orthoceratitas & Lituitas

Orthoceratitas vero, quemadmodum & *Lituitas* revera *tuitas Testis marinis supra descriptis* suam debere originem, svadent: 1. *stis descriptis* Analogia fabricæ cum *Naupliis & Ammoniis*; 2. *Testarum exterpis originarum tum & diaphragmatum & siphuncolorum reliquiæ sæpe nem debere*

E 3

super-probatur.

superstites; accedit 3. cum aliis Testaceis marino terrestribus una reperiri.

§. 72.

Forte plures dantur species.

Præter has novem descriptas, plures adhuc dari Orthoceratitarum species, dubito nullus, idque eo minus, quia ipse earum vestigia, quamvis obscuriora, mihi detexisse videor. Quoniam vero earum distinctam & adæquatam mihi ideam hactenus formare non potui, conjecturas potius omittendas, quam entia præter necessitatem multiplicando, rebus confusionem affundere, mihi vero laborem inutilem & Lectoribus tædium creare, duxi. Hoc saltem hic candide monens, Orthoceratitas pro varietate transmutationum sub terra a corporibus ambientibus, ut & fragmentorum, diversarumque sectionum conii, saxo inprimis immerso, insigni adeo ludere varietate, ut nisi harum rerum peritissimo, facile possint imponere, ut ex una plurimas haud levi errore condant species & secundum varia fragmenta, ex superficiali inspectione, nunc *conii scaleni*, nunc *cylindri*, nunc *dentali formes*, nunc *apice inflexo* vel *superficie aspera* & nescio quas non sibi imaginetur; quæ omnes si secundum totum & figuram suam naturalem, ut decet, non vero secundum accidentalem rite ad examen revocentur, *conice tantum figure*, ut supra fusius demonstravi, deprehendentur. Si vero ego in posterum plures distinctas species invenero, eas quoque B. L. si hæc non ingrata fore cognovero, non invidebo.

Cur necdum Belemnitas

Suevicæ

Ehrharti, Orthoceratitæ annumeraverim.

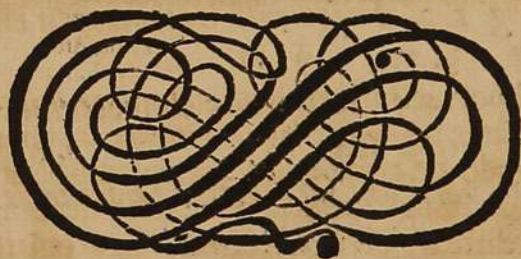
§. 73.

Orthoceratitarum species quoque *Belemnite illi dicti, Ehrharti*, quorum cavitates *alveolis conicis articulatis* replentur, augere possent, si modo de transeunte articulos siphunculo, ut *Dotiff. Ehrhartus* in sua Dissertatione adstruere allaborat, ceu nota characteristicæ, certi essemus. Ego enim ingenue fateor

teor, me neque speciminibus Belemnitarum Svevicarum a Clariff. Ebrbarto, cuius elegans & docta de Belemnitis Suevicis Dissertatio, A. 1727. publicata omnem attentionem meretur, neque iis ab insigni mihiqve amicissimoq; Viro J. H. Linckio, cujus egregium de *Stellis marinis* Opus, fere ad umbilicum perductum, summo desiderio a rerum naturalium Cultoribus expectatur, ex diviti suo thesauro mecum communicatis, de vera & indubitata existentia convictum esse; quapropter, cum venia Viri Clarissimi, hic ἐπέχου eligere, quam plausibili alias eius sententiae, non convictus accedere, malo. Quid de Borussiae vero Belemnitis sentiam, Commentatiuncula docebit mox secutura.

§. 74.

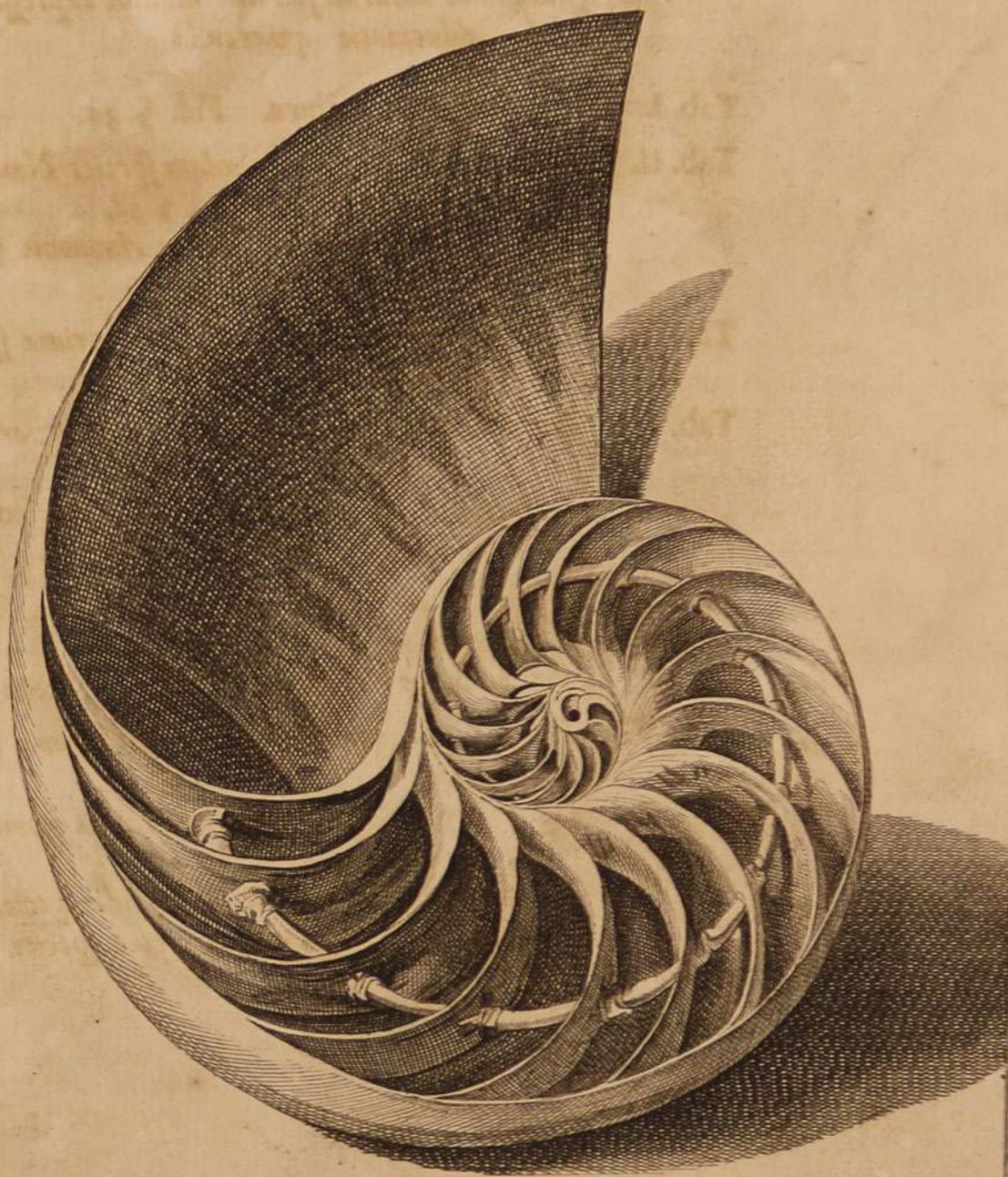
Ad *Orthoceratitarum* porro partes & fragmenta referendi sunt omnes *alveoli*, Lithographis dicti, separatim inventi: *Fossilia* porro quotquot nimirum *transeuntis siphunculi clarum ostendunt vestigio*, quique, me iudice, male pro alveolis Belemnitarum sæ-*thoceratipe* haberi solent; nec non *Lapis cauda cancri*, vel potius *astacitarum fluviatilis similis*, Gesneri, qui a ceteris fragmentis in eo potissimum differt, quod casus ipsi aliquam similitudinem cum *habenda*. cauda astaci conciliaverit: constat vero plerumque ex fragmento primæ, vel tertiæ meæ *Orthoceratitæ* speciei, ita casu ab uno latere detricto, ut dictam figuram acquirat.

Elenchus Tabularum,
ubi simul indicatur, in quibus locis plenior figura-
rum, quæ omnes naturali sua magnitudine expressæ,
dilucidatio quærenda.

- Tab. I. *Nautili interna structura. Vid. §. 34.*
- Tab. II. *Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. quædam species Nautili exhibentur, de quibus vid. §. 38.*
Fig. 8. 9. 10. Ammonia s. Cornu Ammonis §. 43.
Fig. 11. Lituites. §. 53.
- Tab. III. *Fragmenta quædam Orthoceratitæ primæ speciei, vid. §. 62.*
- Tab. IV. *Fig. 1. 2. 3. Fragmenta Orthoceratitæ quartæ speciei. Vid §. 65.*
Fig. 4. 5. 6. 7. Fragmenta Orthoceratitæ sextæ speciei. §. 67.
- Tab. V. *Fig. 1. 2. 3. 4. Fragmenta Orthoceratitæ septimæ speciei. §. 68.*
Fig. 5. Siphon Orthoceratitæ octavæ speciei. §. 69.
- Tab. VI. *Fig. 1. 2. Fragmenta Orthoceratitæ nonæ speciei. §. 70.*
Fig. 3. 4. 5. Fragmenta Orthoceratitæ quintæ speciei §. 66.
Fig. 6. Pars Orthoceratitæ secundæ speciei. §. 63.
Fig. 7. Pars Orthoceratitæ tertiæ speciei. §. 64.

TAB. I.

I. B. Hoffman. Fil. del.

Ioh. Aug. Corvinus sculps. A.V.

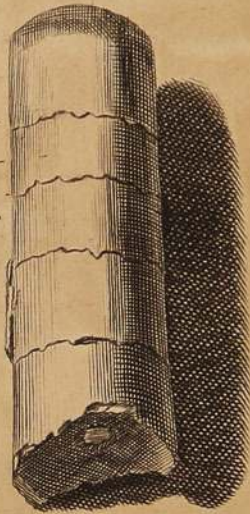

1.

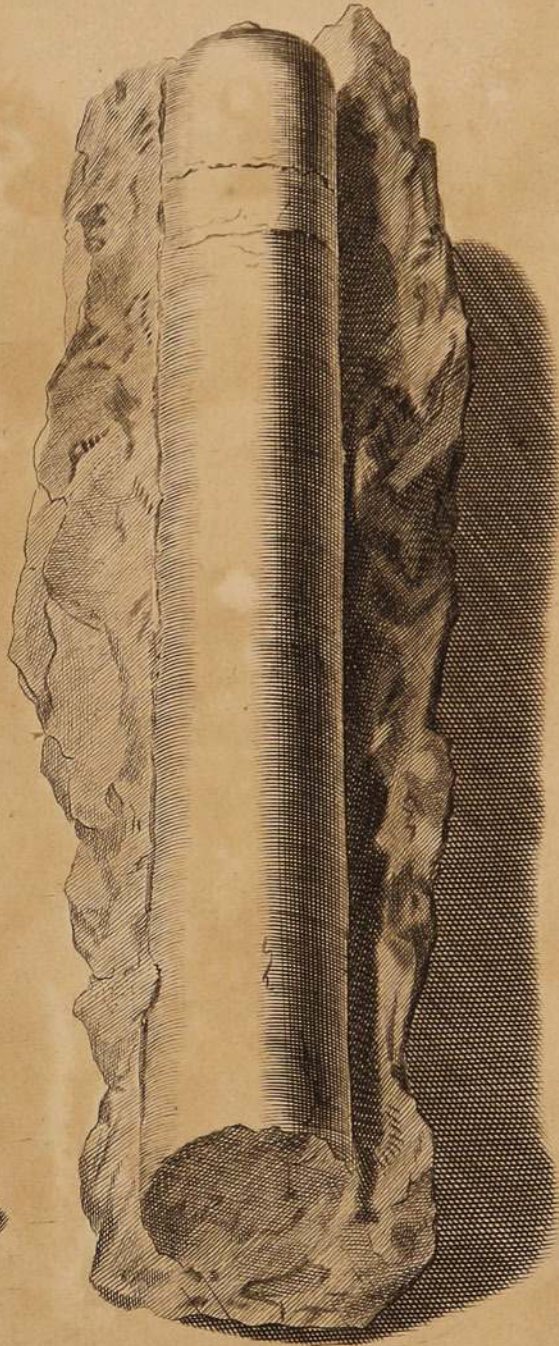
3.

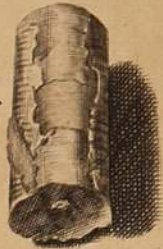
2.

4.

5.

7.

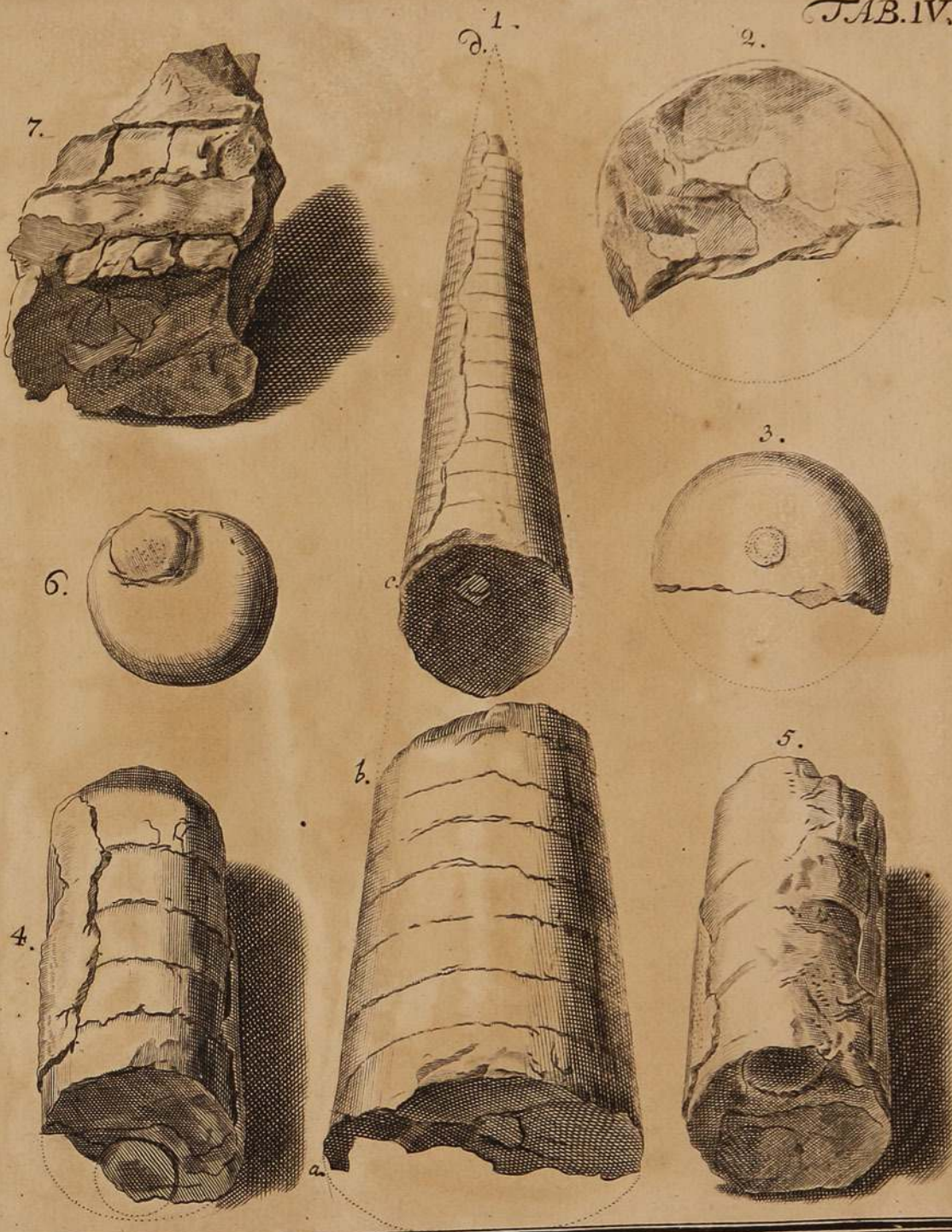

6.

VI. 11. 11.

J. B. Hoffmann, sculpsit.

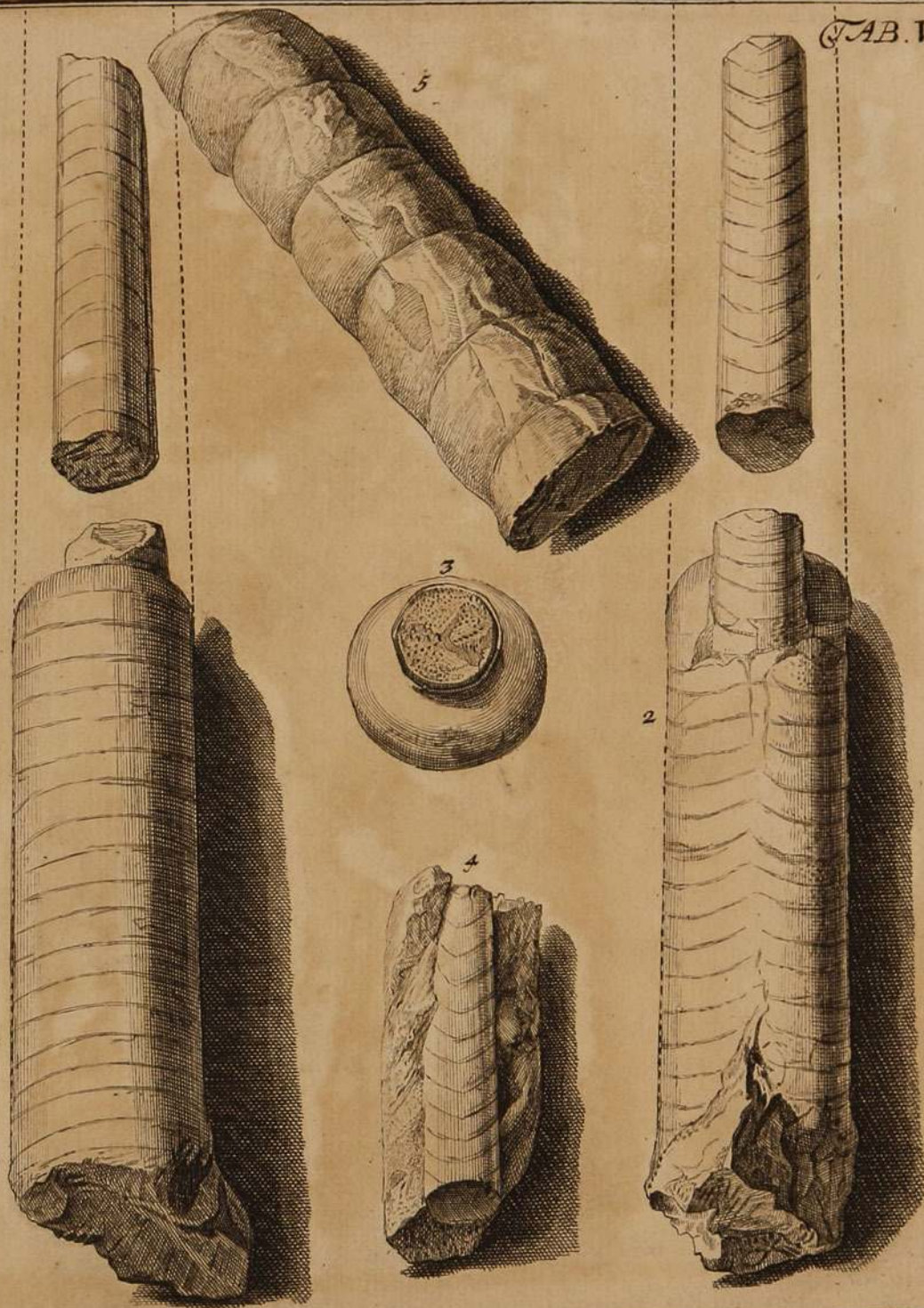
Mihus sc.

1857

[Faint, illegible text, possibly a signature or title]

TAB. V.

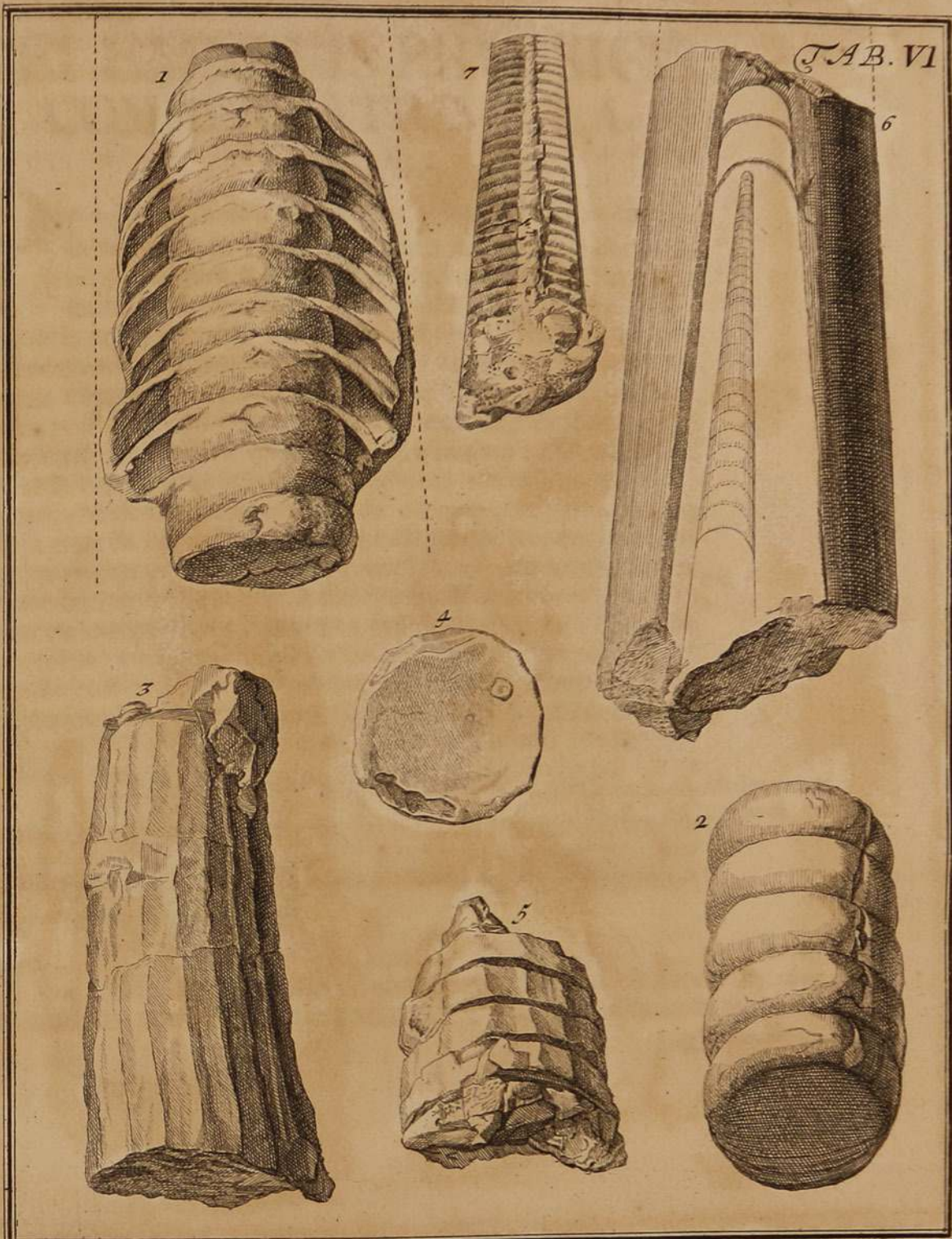

I. B. Hoffman Fil. del.

Ioh. Aug. Corvinus sculpsit A.V.

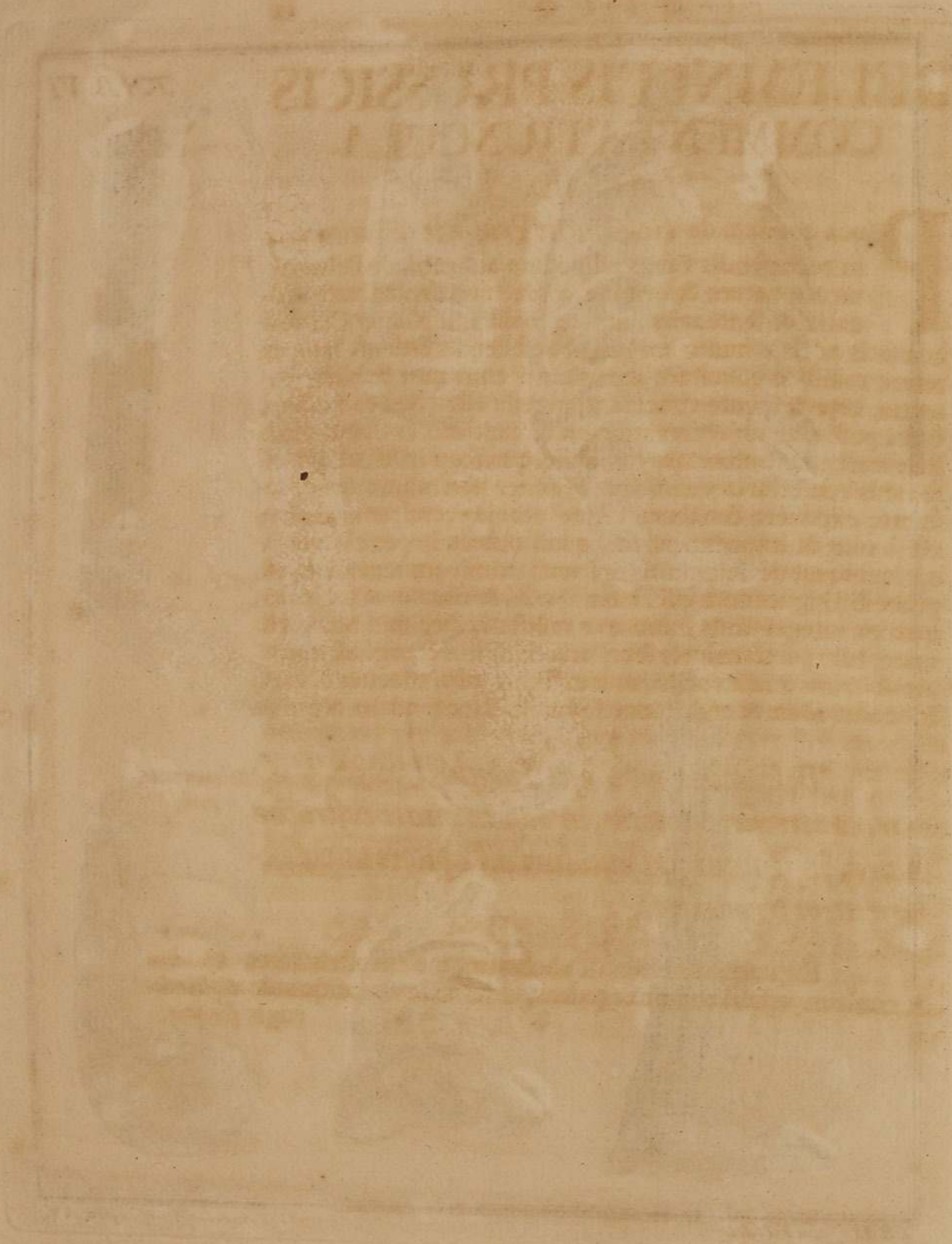

TAB. VI

I. B. Hoffman Fil. del.

Ioh. Aug. Corvinus sculpsit A.V.

DE

BELEMNITIS PRUSSICIS COMMENTATIUNCULA.

Introductio.

Pauca quædam de *Belemnitis Prussicis* dicturus, nolo in recensendis variis admodum aliorum, de Belemnitarum natura & origine, coniecturis sæpius male fundatis & sententiis, utpote studii Lithologici Cultoribus satis notis; multo minus in refellendis iisdem, tempus terere mihi que concitare invidiam: cum mea stabilita sententia, ceteræ sponte concidant, necesse est. Sed ea tantum, quæ, post longam observationem & exactum examen, circa Belemnitas nostrates expertus sum & quænam inde colligi posse ratus coniectaria, candide & breviter non minus, quam accurate exponere conabor. Ante omnia vero removendum est saxum & impedimentum, quod omnes impegisse videntur, quotquot de Belemnitis egerunt: nimirum tenendum est, probe distinguendum esse, inter *figuram Belemnitarum naturalem*, quæ ex integerrimis minusque mutilatis speciminibus variis que eorum partibus inter se collatis colligitur & cognoscitur, & *accidentalem*, quæ a variis causis externis ipsis inducitur & varia hinc admodum & multiplex esse potest. Hoc fundamento nixo.

§. 1.

Belemnites mihi est Tubulus (Polyth. §. II.) Belemnites marino terrestris, conicus, in basi cavitate instructus quid. conica, in tenuem siphunculum ad apicem usque excurrentem terminante.

§. 2.

Est itaque *Belemnites Tubulus marino terrestris, teres Eiusdem & conicus, vel ad conum accedens, externe lævis, aliquando amplior de- rugis scriptio.*

F

rugis quibusdam multiplicibus, sed lævioribus. insignitus; coloris instar Succini (unde Lyncurii nomen ipsi forte ab antiquis impositum) flavi, semipellucidi, aliquando obscurioris, rarius plane opaci lutescentis, vel albicantis, tuncque fragilior est & quasi calcinatus. Compositus, ubi frangitur, ex fibris rectis, rigidis, splendentibus instar Gypsi striati, radiatim a peripheria horizontaliter versus axem constanter & accurate extensis. In basi cavitate conica, ultra medium Belemnitæ, ad summum, nunquam protensa instructus, quæ dein in tenuem siphunculum, per axem ad apicem usque, in qua papillula perforata conspicitur, transeuntem terminatur; quæ cavitas vel arena, vel nucleo figuram cavitatis conicam ad amissim referente, ex arenario lapide, ambienti saxo plerumque simili, compacto, repletur, & integumento testaceo, tenuissimo, albo & quasi calcinato ut plurimum involvitur. Præterea in basi videtur rima pervia, recta, longitudinalis, cavitati conicæ internæ longitudine proportionata, sed brevior. Præter hanc rimam subtilissima spectatur fissura, qualis in vitro præ calore fisso, ad axem penetrans, nunc fere recta, nunc irregularis, secundum longitudinem integram ad apicem usque excurrens, imprimis in illo latere, ubi paries tenuior est; plerumque enim axis non exacte in centro hæret, neque Belemnites ipse figuræ perfecte teretis est, sed parum non nunquam compressæ præprimis versus basin; similis quoque fissura plerumque in parte opposita observatur. Si Belemnites per axem secundum longitudinem dividatur, ita ut divisio rimam supra descriptam permeet, in rima utrinque apparet processus integumentum cavitatis testacei albi, ab apice coni internæ cavitatis oblique, ad extremitatem rimæ in basi excurrens & latera rimæ regens. Hæc omnia, ex Figurarum cum explicationibus inspectione, clariora evadent.

§. 3.

Coniectura Cuiusnam figuræ fuerit pars animalis mollis, quæ olim eade ignotovitatem conicam Belemnitæ occupavit, me, quia nec a me, animali. nec ab ullo mortalium, quod eequidem scio, unquam visum, sane

ne ignorare fateor; interim non dubito, caudam, five appendicem eius, pariter ac in Polythalamis per siphunculum extensam fuisse, usque ad ipsam papillulam.

§. 4.

Rimam autem Belemnitæ coniecto inferviisse animali, pro Phenomeno exferenda parte quadam, in quendam mihi ignotum usum; na quadam quemadmodum & eiusmodi rima in Tubulo isto, qui Vermis naturalis culus fissura quadam secundum voluntas insignitus Listero (†) au-circa Belemnitas observatur

Fissuras vero descriptas ortas demum post mortem animalis, a rarefactione forsân partium internarum putrescentium, vel ab alia causa autumo; & hæc ratio est, cur semper fere conspiciantur in parietibus tenuioribus.

Tota Testa s. Belemnitæ corpus constat ex plurimis lamellis conicis, altera alteram includentibus; lamellæ vero componuntur ex fibris brevissimis, rectis, a peripheria exacte versus axem transversim directis. Hæc lamellata structura in multis non apparet, quia lamellæ arctissime unitæ sunt; in aliis vero præsertim iis, qui aliquem calcinationis gradum sub terra passi videntur, ad oculum patet & quidem aliquando ita manifeste, ut Belemnites alium Belemnitem includere, s. Belemnites Belemnita prægnans videatur & lamellæ facile a se invicem separentur. Hinc etiam, ubi ab extremitatibus lamellarum successivis varii in cavitate conica formantur circuli annulares, eorum vestigia etiam in cono lapideo, testaceo involucro tecto, apparent; quod vero non nisi rarissime accidit.

Conus vero lapideus, five nucleus, quod probe notandum, nunquam, in nostris Belemnitis, articulatus reperitur, qualis in Svevicis & aliarum regionum non nullis, alveoli nomine insignitus. Hinc illi, qui alveolos eiusmodi in nostratibus reperiri tradunt, externa unius alteriusve conici circulis, ut supra dixi, notati superficie seductos, vel Orthoceratis cuiusdam extremitatem pro Belemnitæ alveolo habuisse, persvasus sum.

F 2

§. 5.

(†) In Histor. Conchyl. Libr. IV, Sect. III. Figura 2.

§. 5.

Belemnite nostrates *Belemnite* apud nos in montibus præsertim urbi Gedanostrates vicinis, in stratis glareosis calculosisque & sabuletis non ubinamre-proculla terræ superficie copiose reperiuntur: tam soluti, qui periantur. semper fere mutili; quam calculis immersi & lapidibus arenariis, nunc mollioris nunc durioris consistentiæ, cinerei coloris, iique magis integri, quamvis rarius illibati e saxo includenti separari possunt; præ fragilitate, quæ eo maior, quo Belemnitæ maiorem calcinationis gradum adepti sunt. Præterea in dictis calculis una in consortio Belemnitarum plurima alia marino terrestria corpora in copia conspiciuntur, quæ vel ad Corallia, vel ad Conchylia: Cochlidia (*Polythal.* §. 12.) scilicet & Conchas (*Polythal.* §. 15.) spectant, varii admodum generis, sed sæpius ad summum calcinationis gradum reductis, ita ut vel leviter tacta in pulverem fatiscant candidissimum, vel luteo ferrugineum, nec quidquam, nisi figura saxo impressa & quasi insculpta, spatiumq; vacuum remaneat. Aliquando etiam in stratis argillaceis Belemnitæ occurrunt, hiq; firmioris consistentiæ.

§. 6.

Phænomena Belemnitarum ac-foraminulis Præter Belemnitas fracturam passas, ut §. præcedenti innuina Belemnitarum ac-foraminulis in superficie excavati & quasi a vermibus erosi. E-cidentalibus iusmodi vero, quibus alia Testacea marina naturaliter adnata adhæserunt, inter nostrates nondum reperi; unicum ex Anglia servo, cui Tubuli cuiusdam vermicularis in circulum fere contorti pars adnata est.

§. 7.

Belemnite species duæ. *Belemnite* itaq; descripti hætenus duas duntaxat species, quarum mihi distinctas & adæquatas formare possum ideas, in Borussia detegere valui. Harum

§. 8.

1. Species. 1. est *Belemnites conicus, cavitate in basi conica, ad medium circiter excurrente.*

Notandum: hunc non totum conicum esse, sed tantum ab apice ad medium usque, a medio vero versus basin, potius ad cylindrum accedere.

Tabula

Tabula Belemnitarum.

- Fig. 1. Hunc integrum exhibet & quidem maximum: ubi 1. papilla in apice, (a. b.) rima, & b. 1. fissura.
- Fig. 2. Idem est per axem & rimam divisus, in quo notentur a. b. c. cavitas conica, b. c. d. processus integumenti testacei in rimam excurrentis, c. 2. siphunculus in apice terminatus & perforatus; denique & fibrosa interna substantia hic notanda est.
- Fig. 3. Eiusdem horizontaliter divisi interna facies, ut pateat siphunculus fere in centro & radiata structura.
- Fig. 4. Nucleus conicus lapideus in cavitate concretus cum suo integumento tenui testaceo.
- Fig. 5. Belemnites eiusdem speciei minor, saxo ex parte adhuc inhaerens.
- Fig. 6. Eiusdem speciei alius Anglicus ex Northamptonia. Notandum infimam basis partem amissam lineis punctatis suppletam & praeterea prope 6. Tubuli cuiusdam vermicularis fere circumnati partem ipsi adnatam.

§. 9.

II. *Belemnites conicus quidem ad medium us-II. Species.*
que, sed deinde basin versus sensim contractior, cavitate tertiam fere sui partem occupante.

- Fig. 7. Belemnites eiusmodi integer mediae magnitudinis, ubi papilla, rima, & fissura, ut in antecedente specie observande. Notandum quod haec species, praeter conum apicem versus, alium conum versus basin quoque referat inversum & truncatum.
- Fig. 8. Idem per axem & rimam divisus, in quo pariter cavitas conica, variis circulis parallelis, ab extremitatibus lamellarum conicarum oriundis, sed levioribus insignita; cum processu suo testaceo & siphunculo, nec non substantia interna, ut in Fig. 2. notanda.
- Fig. 9. Eiusdem horizontaliter divisi interna facies.
- Fig. 10. Eiusdem nucleus lapideus conicus in cavitate genitus, ubi vestigia quaedam circularum interna cavitatis observanda.
- Fig. 11. Idem, ex maximis, in fragmenta, ex parte detrita, divisus Belemnites,

lemnites, lineis punctatis partes amissas suppleantibus; a. b. c. d. basis cum cavitate & rima, d. c. facies eiusdem horizontaliter divisa e. 11. suprema Belemnita pars, quæ Belemnites conicus vulgo dicitur, f. aliud fragmentum detritum quod propter figuram sphericum dici potest, g. fragmentum pariter detritum sphericoconicam figuram referens.

Fig. 12. Idem pariter in fragmenta divisus: a. b. c. basis per axem & rimam divisa; f. d. 12. pars suprema conica; e. pars media cylindri formis; c. & f. interior facies horizontaliter divisa; ubi notandi circuli lamellarum & striae s. radii a peripheria ad axem, cum transeunte siphunculo.

Fig. 13. Eiusdem horizontaliter divisa interna facies.

Fig. 14. Nucleus lapideus conicus in eius cavitate concretus.

Fig. 15. Eiusdem speciei Belemnita, sed minoris, fragmentum superius, ex parte inferiori detritum; quod Lithographis Belemnites fusiformis, sive Ari pistillum referens dicitur & cum aculeo, vel clavicula Echini comparari solet. Quam comparationem, præter figuram externam, svadet detritio supra dicta versus a. ita, ut quædam circularum ex detritis lamellis vestigia & papilla quasi acetabulo excavata, pro recipienda papilla testæ Echini, appareant. Interim vix ullum credo repertum iri, qui si meam figuram exacte examinaverit, & omnia recte perpenderit, hunc verum aculeum Echini marino terrestrem credat. Partem huius Belemnita detritam & amissam suppleat lineæ punctata. Qui vero ab aliis pro Echinorum claviculis, vel aculeis habentur Belemnita, eis ad examen rigorosum revocatos, pariter Belemnitarum minorum fragmenta superiora esse, non dubito, quorum bases cum cavitatibus conicis periire, siphunculi vero tenuissimi scilicet ab accidentibus externis mutati evanuerunt.

Ceterum adhuc notandum internam Belemnitarum substantiam, neque cum aculeis Echinorum marinis, neque marino terrestribus, ullam habere convenientiam; cum marinorum æqualis & porosa, marino terrestrium vero fluori, Germanorum Spalt similis, neutra vero a peripheria centrum versus striata, sive radiata, ut Belemnita, observetur.

quomodo in *ctum* fuisse & tempore & modo, quibus in aliis Orbis nostri regioni-
 terram deta- bus, nullas enim iis destitui (*) spondeo, variaz vegetabilium & anima-
 ca & in Be- lium, marinorum præfertim, partes, firmioris & siccioris potissimum,
 lemnitas compagis, hinc inde violento & turbulento aquarum motu dispersæ,
 mutata. in stratis globi nostri depositæ & sepultæ, immo summis montibus
 concreditæ & diversimode postmodum, pro diversitate propriæ sub-
 stantiæ & medii ambientis alteratæ & transmutatæ sunt; nimirum dilu-
 vio illo horrendo, sive caraclysmate universali, cuius historiam no-
 bis, ut omnium Historicorum antiquissimus, ita & veracissimus, hinc-
 que fide dignissimus pandit Moses (†). Ad aliam enim recurrendi cau-
 sam, hac stante, non video rationem sufficientem.

§. 13.

De Belemnitis
 conjectura.

An vero hæc Belemnitis (§. 11.) maris Balthici quondam fue-
 rint incolæ, an vero vi fluctuum aliunde allata, vel an adhuc huius ge-
 neris animalia in mari Balthico vivant abscondita, vel in quibus maribus
 quærenda sint; diiudicent alii, me oculatiores. Hoc tantum addo:
 mihi valde verosimile videri, Belemnitis luto, vel arenæ, ut Solenes bi-
 valves dicti; vel saxo, ut Pholades, in fundo maris inhærere & nun-
 quam forsan ad dias pervenire auras.

§. 14.

Epilogus.

Judicent iam, omni præiudicio seposito, intelligentes, quous-
 que hæc, quæ de Belemnitis Prusficis dixi & ad oculum demonstravi,
 aliarum quoque terrarum Belemnitis applicari possint, quo vexatæ
 adeo nostro ævo de Belemnitis Doctrinæ, a non entibus, in magnum
 Historiæ Naturalis præiudicium excogitatis & inventis erroribusque
 liberari tandem queat.

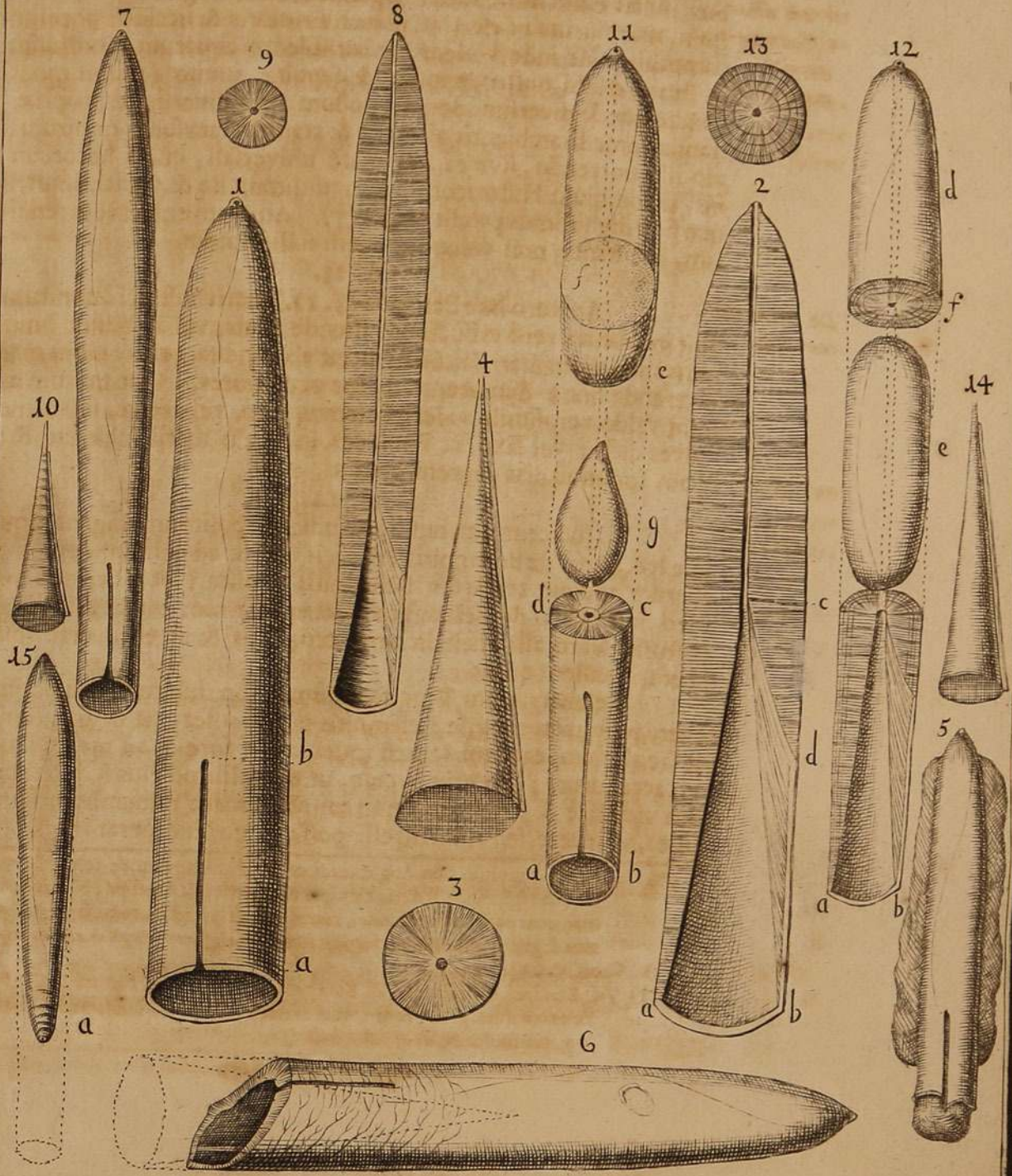
Celeberrimum Woodwardum, non dubito, si adhuc in vivis
 esset, postquam mea de Belemnitis ponderasset, ut ut opinionis suæ
 tenacissimum, eandem tamen mutaturum fore & ad meam sententi-
 am accessurum; præprimis, cum, ut ex postumo eius scripto apparet,
 jam vacillare & Belemnitis non amplius mere mineralis originis, ut
 antea, adstruere, sed animalis esse posse, largiri inceperat (††).

(*) Eiusmodi corporum tam Anglicanorum præprimis, quam ex ceteris Europæ non
 tantum regionibus, sed etiam ex ipsa Asia, Africa & America petitorum, amplissi-
 mas, quas possedit collectiones, recenset dum viveret, harum rerum & studiosissi-
 mus & gnarissimus Woodvardus: in his Catalogues of English and Foreign Fossils.

(†) Genes. C. 6. & seqq.

(††) Vid. Eiusdem Epistolam ad Cl. Bourgettum de Origine, Natura & Constitutione
 Belemnitarum p. 66. & 67. quæ exstat in Opusculo laudatati Auctoris postu-
 mo, cui titulus *Fossils of all Kinds &c.*

TAB. BELEMNITARVM

DE ECHINIS ET ECHINITIS, sive Methodica Echinorum Distributione, SCHEDIASMA.

Præfatio.

Cum iam a plurimis annis, indies accrescentem *Echinorum* marinorum nec non marino terrestrium & Echinitarum copiam, hincque ob Methodi hætenus neglectæ defectum, nascentem confusionem, observaveram, eos in ordinem per genera subalterna digerere, coepi cogitare. Serio itaque meditatus, unde nam *characteristica nota*, quæ maxime naturalis & ad omnia commode posset applicari genera, desumenda esset; *omnes* deprehendi, quotquot ego unquam observavi, *Echinorum Testas*, sive marinas, sive marino terrestres, præter innumeros subtiles, certo tamen distributos ordine poros, *duobus foraminibus*, sive *aperturis* insignioribus, quorum alterum oris, pro ingestione alimentorum, alterum ani vices, pro excrementorum egestione, supplere videbantur, *pertusas esse*; quod etiam a Zoographis iam, sed non nisi de Echinis ovariis vulgo dictis, annotatum probe noveram. Hæc vero foramina in diversis speciebus, observavi diversimode posita; ita tamen, ut in quibusdam speciebus, a se invicem distinctis licet, eadem eorum positio locum haberet. *Genera* hinc sola natura duce, *constituenda esse, secundum dictorum foraminum positionem*, decrevi, moxque cum meis Echinis feci periculum; quod mihi in distributione eorum in Museo meo satis cessit feliciter: Dein magis magisque in hac mea methodo confirmatus, eius ante plures iam annos Excellentissio *Boretio*, nunc Aulæ Regiæ Borussicæ Medico & Professore Med. Ord. Regiomontano, ante duos cum semisse vero Nobilissimo *Kleinio*, occasione E-

chinorum Musei ipsius, quos tunc rogatus in aliqualem redigebam ordinem, mentionem feci, tabulasque, quas pro hac scopo delineandas curaveram, ultimo ostendi; qui etiam duas species e suo Rerum Naturalium Museo mecum benigne communicabat delineandas, quæ in meo desiderabantur. Hanc cum ulterius elaborare moliebar, non sine gaudio, quod candide fateor, inveni, ante me iam Clarissimum *Mortonum* in *Historia Nat. Northamptoniæ*, Anglice edita (a), Echinus suos in ordinem quandam ab aperturis petitum redigisse, eumque a Celeberrimo *Woodwardo* in *Catalogo Fossilium Anglicanorum* (b), & in *Catalogo Fossilium exterorum* (c), ampliore redditum esse. Sed utrumque tantum de Echinitis marino terrestribus, sive fossilibus, Echinitis vulgo dictis, agere & a mea Methodo in multis distare, deprehendi; ut B. L. si alteram cum altera conferre dignabitur, luculenter constabit; quare non male me facturum spero, si calci præsentis Opusculi de Polythalamis ob materiæ affinitatem, meam qualem qualem *Echinorum Methodum* adiiciam. Accipe itaque hanc Lector candide, eo, quo Tibi offertur animo candido.

§. I.

Echinus
quid.

Echinus est Testa vasculosa, composita, undique clausa, magis minusve concava, duobus tantum foraminibus, sive aperturis pro ore & ano perforata; externe, ubi integra, aculeis vel clavicularibus mobilibus, testaceis armata. (Polythal. §. 18.)

Echini Testa licet prima fronte unica Testa continua constare, adeoque simplex videatur; accurate tamen examinata

-
- (a) P. 230. & seqq.
 (b) Tom. I. Part. II. p. 64. & seqq.
 (c) Part. II. p. 15. & seqq.

nata ex variis, regularis figuræ, partibus, certo & constanti ordine sibi invicem firmiter iunctis & coadunatis, *composita* observatur, quæ a se invicem dimoveri, non patiuntur. Hoc autem non in omnibus speciebus æque evidens est, hinc in quibusdam lens optica adhibenda; Immo in Echinodisco meo circinato minori &c. (§. II.) etiam vix oculo patet armato, quod tamen in iunioribus visu non adeo difficile suspicor.

Foramina duo ego in omnibus, quotquot perlustravi, Echinis tum marinis, tum marino terrestribus, dummodo integri fuerunt, quin & eorum vestigia in Echinitis, constanter observavi; immo necessario adesse debere, cum alterum *oris*, alterum *ani* vices subiret, conclusi. Ut adeo satis mirari nequeam oculatissimos alias & de Historia Naturali præclare meritos Viros *Mortonum* & *Woodwardum* (d) hæc non in omnibus observasse, hincque Echinos in uno & duobus foraminibus præditos distinxisse; cum tamen in illis ipsis, quos uno tantum foramine gaudere dicunt, alterum quoque semper reperitur, ut ex infra dicendis patebit.

Oris apertura in omnibus Echinis *constanter in basi*, (quæ pars Testæ inferior, fundum maris, vivente animali, respiciens & parte opposita, quæ vertex dicitur, semper planior est) sive *in centro*, sive *prope centrum*, sive *propius ad marginem* situm est; *ani vero non semper in basi*, sed aliquando etiam in vertice diversimode, pro generum diversitate, reperitur.

§. 2.

Echinus marino terrestris mihi dicitur, qui *Echinus marino terrestris* *quidam* *quidem suum debet ortum, ut Echinus §. proxime antecedente indigitatus, in terræ visceribus* *quid.*

G 2

VERO

(d) L.L. cit. cit.

vero dudum sepultus iacuit, & vel arena, vel creta, vel silice, vel alio lapide repletus reperitur; vulgo fossilis dicitur.

§ 3.

Echinites
quid.

Echinites vero est lapis in cavitate *Echini* genitus, internam *Echini* faciem referens, testa deperdita, e terra effossus, vel in littore maris undis volutatus.

§ 4.

Echini ge-
nera VII.

Omnes *Echini* hactenus noti commode, secundum positionem dictorum foraminum, ad septem Genera reduci possunt. Singula hæc ad iuvandam imaginationem & memoriam, propriis nominibus insignire necessarium duxi, quod intelligentes mihi nequaquam vertent vitio, cum hoc ipso nihil aliud quæsierim, quam harum rerum amatorum inferre commodo; quod ut spero ipsi experientur, si mea attento perlegerint animo. Retinui autem, quantum fieri potuit, Antiquis usitata, vel eiusmodi selegi, quæ simul menti aliqualem designati imprimunt ideam: singulis iustam subiunxi definitionem & species aliquot selectiores ex Museo meo, quæ figuris accurate ad archetypa sculptis illustrantur. Tandemque paucis, indicavi ad quodnam Genus, singula species ex Ul. Aldrovando, Museo Amboinico, Historia Naturali Jamaica, Aug. Scilla, denique & Luidio, secundum characteres a me assignatos reducendæ; quibus & ceteras ex aliis Auctoribus (Plotio puta, Listero, Mortono, Langio, Baiero, Scheuchzero) iungere, unicuique, cui libuerit, facile erit.

Sunt

Sunt itaque I. ECHINOMETRA, II. ECHINOCONUS, III. ECHINOCORYS, IV. ECHINANTHOS, V. ECHINOSPATAGUS, VI. ECHINOBRISSUS, VII. ECHINODISCUS.

§. 5.

ECHINOMETRA est *Echinus oris apertura* I. Genus.
in centro basis posita, ani vero in vertice, ori e diametro opposita.

Ἐχινόμετρα occurrit apud Aristotelem (e), qui maximum Echinorum genus per eam intelligit. Inter Zoographos disputatur, an hic ad magnitudinem spinarum, an vero Testæ, sive calycis, respiciendum sit; ultimum vult Bellonius & qui eum sequuntur. Hinc, cum in hoc genere reperiantur, qui infantis caput amplitudine æquant, non male ipsi hoc nomen imponi posse reputo; accedit quod hoc genus inter omnes Echinos maximis quoque spinis & claviculis armatum sit. Vulgo Ovarius audit.

Echinometra præ ceteris Echinis *multa* habet *peculiaris*, nimirum præter *positionem foraminum* s. aperturarum, de qua in definitione; 1. interne *dentes quinque* testaceos, singulos ex aliquot partibus artificiose compositos & semicirculis testaceis, qui interne circum circa oris aperturam positi sunt, circumdatos. Echinanthi species quædam dentibus quoque instructæ sunt (f), sed differentis structuræ. 2. Testa in *quinque regiones æquales*, vel fere æquales dividitur. 3. Externe *papillis*, pro excipiendis spinarum clavicularumve acetabulis,

G 3

majo-

(e) De Histor. Animal. L. IV. C. 5.

(f) Vid. §. 8. ut & Scillæ *la Vana Speculatione disinganaia dal senso Tav. IX.* & Woodwardi *Catalogue of Foreign Fossils Part, II. p. 16.*

majoribus & minoribus, secundum series ordinatas, exasperatur; cum in reliquis Echinis papillulæ omnes fere æquales sint & perminutæ. 4. Aculeos, vel claviculas pariter habet maiores & inter se inæquales; cum ceterorum omnes aculei minuti sint & fere æquales. 5. Externe quoque prope ani aperturam corpusculum inprimis quoddam observavi verrucosum, lente optica clarius conspiciendum, illi quod in Stellis marinis Insignis Linchius primis detexit, simile; cuius usus in Stellis, a iam iam laudato Linckio, in promisso Opere, explicandus & huic in Echinometris lucem procul dubio fenerabitur.

Echinometræ circinatæ vulgatissimæ maris Gallici, quæ & in littore Britannico frequens, de structura & motu progressivo mediantibus spinis &c. lectu digna sunt, quæ habet accuratissimus de Reaumur (g) Quibus iungantur, quæ de eius generatione, quintuplici ovario & stomacho pariter &c. habet Hyacinthus Cestonus (h).

Hoc Genus minus recte Cl. *Mortonus* (i) & qui eum secutus *Woodwardus* (k) uno tantum foramine præditum esse, si integra testa e mari extrahetur, dixerunt; cum unicuique examinanti etiam integerrimas, præter foramen pro ore in basi, parvulum in vertice pro ano patebit. Conferantur quæ in explicatione Fig. 1. sequuntur.

Species Echinometræ variæ in Oceano Septentrionali, Orientali & Occidentali quin & Mediterraneo mari frequentes sunt; quin & sæpe inter marino terrestres in variis occurrunt regionibus.

Sunt

-
- (g) *Dans les Memoires de l'Academie Royale des Sciences de l'ann. 1712. p. 136. & seqq.*
 (h) *Nella Istoria della Grana del Kersnes p. 174. qui Tractatulus reperitur, nelle Opere diverse del Signore Antonio Vallianieri.*
 (i) *Natural Historie of Northamptonshire p. 230.*
 (k) *Catalogue of English Fossils Part. II. p. 73. and Catalogue of the foreign Fossils Part. II. p. 73.*

Sunt vero figuræ vel 1. *circinata*, vel 2. *Ovalis*.

Harum una & altera species exhibentur:

Tab. I. *Fig. 1.* Echinometra circinata, papillis maximis, Histrix Imperati (1).

In vertice parvum foramen pro ano, quod animali mortuo, quia tessella circa hoc foramen laxius coherent, hincque facile separantur, amplius redditur; quod etiam in ceteris Echinometris obtinet. In Mari Mediterraneo aque ac Oceano Orientali frequens; & fossilis quoque in variis regionibus reperitur.

Fig. 2. Eiusdem basis, in cuius centro apertura pro ore conspicitur; cui in vivo animali, vel etiam recenter e mari extracto, partes illæ, quæ dentium officio & nomine funguntur, inherent.

Notandum, huius æque ac ceterorum Echinorum spinas & claviculas a me non exprimi; partim quia plurimorum mihi incognitæ; partim etiam pro meo scopo hic non necessariae sunt. Interim semper ex magnitudine papillarum, de spinarum clavicalurumque iudicari potest.

Qui huius speciei vero spinas nosse desiderat, adeat Scillam (m) ubi eam spinis adhuc armatam, spinasque seorsim egregie adumbratas reperiet.

Fig. 3. Echinometra circinata, vertice planiore. Marino terrestris creta oppleta; ex Crete fodina Cantiani Comitatus, in Anglia. Tab. 59. f. C. Huius figura quoque exhibetur in Mus. Amboinico; marinam nondum observavi.

Fig. 4. Eiusdem basis.

Fig. 5.

(1) *Istoria Naturale* p. 689. ubi *Estrice marino* dicitur.

(m) *La Vana speculatione* Tav. XXII.

Fig. 5. Echinometra ovalis, papillis majoribus in duplici linea; quam alia linea pariter duplex minorum alternatim excipit; *vertice conspicua.* Hanc ex mari Indico habet Museum meum.

Fig. 6. Echinometra ovalis, papillulis minoribus, per-eleganti ordine sitis. *Ex Oceano Orientali.*

Fig. 7. *Eiusdem basis.*

Præterea ad hoc Genus pertinent: ex Ulyss. Aldrovandi de Animal. exsangv. L. III. c. IV. omnes figuræ p. 403. ultima excepta, nec non p. 404. fig. 3. ut & p. 405. 407. 408. 409. 410. 411.

Ex Museo Amboinico, omnes Echini Tab. XIII. expressi & Tab. XIV. Fig. A. & B. ut & Tab. LIX. fig. C.

Ex Ill. Sloane Hist. Nat. Jamaicae Vol. II. omnes figuræ Tab. 243. & 244. & Tab. 242. fig. 1. & 2.

Ex Aug. Scillæ Vana Speculatione T. XI. B. fig. 2. T. XIII. f. 1. Tab. XIX. f. 3. Tab. XXII. XXIII. XXIV. XXV. f. 1. & Tab. XXVI.

Ex Edv. Luidii Lithophylacio, omnes Echini laticlavii ipsi dicti.

Nec non Ovum Anguinum Plinii & Boëtii de Boot, de Lapid. L. II. C. 174.

§. 6.

II. Genus.

ECHINOCONUS est *Echinus*, cuius utraque apertura est in basi, altera scilicet pro ore in centro, altera vero pro ano in margine, vel margini propinqua.

Est vel figura conica, qui pileatus Luidii, vel hemi spherica, vel compressa magis, vel ovalis. Omnes lineas punctatas habent duplicatas quinque, a vertice ad oris aperturam pertinentes.

Huius

Huius Generis varias species observavi marino terrestres, marinam vero tantum unicam.

Echinoconum dixi a *figura conica*, quam quædam species habent.

Tab. II. *Fig. 1.* *Echinoconus* vere conicus; *marino terrestris, creta repletus; ex creta fodinis Cantianis.*

Ehinites pileatus seu *figura conoide, sive aliquantulum turbinata. Brontia prima Lachmundi; Luidii (n).*

Fig. 2. *Eiusdem basis; in qua notetur apertura in centro pro ore, & altera ad marginem pro ano.*

Fig. 3. *Echinoconites hemisphæricus ferme; ex silece, sive lapide corneo dicto constans. Ex Wagria, reperitur & in Borussia.*

Fig. 4. *Eiusdem basis.*

Fig. 5. *Echinoconus ovalis, apertura pro ano margini propinqua.*

Hic unicus in hoc Genere marinus, quem nobis, altitudine dimidiam non superans unciam, testa albicante tenera & fragili; ab Amicissimo Linckio quoque mecum communicatus.

Fig. 6. *Eiusdem basis.*

Quos Mortonus L. cit. T. 10. fig. 10. & 11. habet, ad *Echinoconi* quoque spectant Genus & minus recte una tantum apertura ab eo præditi dicuntur.

Ad *Echinoconi* Genus referendi ex Aldrovandi L. c. *Echini* omnium minimi p. 412.

Ex Mus. Amboin. Tab. XIV. fig. D. qui meus est Tab. II. fig. 5. & 6. expressus.

Ex Scillæ L. c. Tab. XI. A. fig. 1. & 2.

H

Ex

(n) In Lithophyl. Britannici Ichnographia No. 957.

Ex Luidii L. c. pileati dicti &c.

Ex Lachmundi Oryctographia Hildesheimensi, p. 21.
& seqq. Brontia, Umbria, Lapis bufonum maior.

Ex Jacobi a Melle de Echinitis Wagricis Epistola, Fi-
guræ 2. 3. 4. 5. 6.

§. 7.

III. Genus.

ECHINOCORYS est *Echinus*, apertura utra-
que in basi, illa scilicet pro ore, inter centrum &
marginem, pro ano vero in ipso margine longissime
distante.

Figura omnes, quos novi quodammodo ad galeam acce-
dunt; hinc Luidio in Lithophylacio Britannicogaleati dicuntur.

Mihi *Echinocorys* dicitur ob eandem rationem; κός enim
Græcis galeam, vel cassidem significat.

Huius Generis nullam hucusque observavi marinam;
multas vero marino terrestres.

Tab. III. Fig. 1. *Echinocorys vulgaris, marino terrestris, creta
repleta. E creta fodinis iuxta Gradesand agri
Cantiani. Echinites galeatus vulgaris; Luid.
L. c. No. 951.*

Fig. 2. *Eiusdem basis cum binis aperturis, quarum superior
os, inferior anus.*

Fig. 3. *Echinocoryta quasi marmoreus, ex cinereo fuscus,
internam testæ faciem exactissime referens.*

Fig. 4. *Eiusdem basis.*

Ad hoc Genus pertinent Ioannis de Laet figuræ, quas
habet de Gemmis & Lap. L. H. C. XXV. p. 162. & 163. titulo
Chelonitidis, Brontia & Umbria; & Jacobi a Melle de Echi-
nitis Wagricis figuræ 1. 7. 8.

§. 8.

§. 8.

ECHINANTHUS est *Echinus*, cuius apertura IV. Genus.
pro ore est prope centrum, pro ano in, vel ad margi-
nem, longissime ab ore distantem.

Figuram omnes huius species habent *ovalem*, cuius altera
 extremitas angustior, altera latior, in qua semper apertura
 pro ano observatur. Ceterum pori in vertice *schemata* efformant
 floris cuiusdam *pentapetali*, quasi acu artificiose delineatum;
 & hæc ratio est cur huic Generi *Echinanthi* nomen imposuerim.

Clarissimo Woodwardo (o) *Echinus pentaphylloides*
 dicitur & unico tantum in centro basis foramine instructus
 perhibetur; cum tamen & alterum manifeste in, vel ad mar-
 ginem appareat, in marino terrestribus æque ac marinis.

Tab. IV. Fig. 1. *Echinanthus* vertice elatiore, coloris albi-
 cantis. Ex Museo Kleiniano. Hæc species exter-
 na *galea* figura quidem ad *Echinocorythem* acce-
 dere videtur; sed positione oris & insuper floris
schemate in vertice satis ab eo differt.

Fig. 2. Eiusdem basis. Hic *Echinanthus* marino terrestris
 creta repletus, exhibetur in Museo Amboin. Tab.
 LIX. fig. D.

Fig. 3. *Echinanthus* compressior marino terrestris,
 saxo oppletus. Ex Monte Baldo prope Veronam.
 Vertice conspicuus, cum apertura pro ano.

Fig. 4. *Echinanthus* dorso secundum longitudinem
 elatiore; marino terrestris saxo repletus, cinerei
 coloris. Hunc ipse Magnificus Dn. Ioannes Ander-
 son supra laudatus, ab Iffy ex Gallia secum tulit,
 mihi que cum aliis olim marino terrestribus Gallicis
 elegantissimis dono misit.

H 2

Fig. 5.

Fig. 5. Eiusdem basis; ubi oris apertura prope centrum, ani vero in margine. Nimirum in hoc Genere apertura pro ano plerumque ita sita est, ut a vertice æque ac basi conspici possit; unde tanto magis miror, eam Woodwardo prætervisam fuisse.

Ad Echinanthum porro pertinent: ex Museo Amboinico Tab. XIV. No. 3. qui meus est Tab. IV. Fig. 1 & 2. & Fig. C. qui idem cum meo fossili T. IV. Fig. 3. expresso videtur, a quo tantum petalis floris obtusioribus, quod forte solum varietas est, differt.

Ex A. Scillæ L. cit. Tab. VIII. Fig. 1. 2. 3. T. X. Fig. 2. 3. T. XI. A. Fig. 3.

Præterea & elegans illa species, quæ ab Illustri Sloane exhibetur *Natural History of Iamaica* Vol. II. T. 242. F. 6—11. & quæ proxime ad hanc accedere videtur marino terrestri ab A. Scilla lib. cit. Tab. IX. Fig. 1 & 2. ubi etiam altera apertura in margine, contra Woodwardum conspicua est. Neque ab hac differre puto quam Linckius sæpius laudatus, inter alios Echinos mihi ad perlustrationem misit; quæ dentes habet valde conspicuos, sed structura ab Echinometræ dentibus diversos. Porro cum elegantissimum hoc specimen in itinere adversa fortuna, quod summopere dolebam, confractum erat, ex hoc infortunio nata est mihi occasio, internam Testæ faciem examinandi: ubi in cavitate testæ, trabes quasi aliquot invenî testaceas, inter petala floris, superius descripti, perpendiculariter erectas, ex ipsa testa natas; quæ e duplici constare videtur lamella, quarum interior foraminulis hinc inde inordinate positis perforatur, inter media quasi diploe.

§. 6.

F. Genus.

ECHINOSPATAGUS est *Echinus*, cuius apertura

tura pro ore est inter centrum & marginem; pro ano vero in, vel ad marginem verticem versus, ori oblique opposita.

Figura gaudet vel *cordiformi*, sinu scilicet in vertice ad latiore extremi- tatem existente; vel *ovali*, sine eiusmodi sinu. Apertura pro ano semper vero in extremitate angustiori obser- vatur, secus ac in Echinantho. In quibusdam speciebus etiam aliquod floris apparet schema, ut in meo Echinantho, at is non quinque, sed quatuor duntaxat constat petalis & qui- dem inæqualibus, quinto versus latiore extremi- tatem de- ficiente.

Spatagi a Græco *Σπάταγος*, quod nomen apud Aristote- lem (p) ceterosque reperitur Zoographos, qui hunc Echinum hoc nomine intellexerunt, hinc iure retinendum duxi; recen- tiores quamvis *Spatagi*, sive *Spatangi* nomen ad omnes, præ- ter ovari- os Echin- os, extenderint; quos etiam Cl. Woodwardus in Catalogo sæpius citato secutus est, qui hoc titulo omnes, præter ovari- os & pentaphylloides complectitur.

Tab. V. F. 1. Echinospatagus cordi formis, vulgatissimus.

A. apertura pro ano, que in integris, quia membra- nula fere clausa est, non minus exigua apparet, quam in ovariis. Huius testas, sed vacuas, candi- das & fragiles admodum, reperi frequentes in litto- re maris Adriatici, prope Pesarum, ubi Cuglioni pro- pter figuram & magnitudinem vulgo dicuntur.

Fig. 2. Eiusdem basis; ubi pariter notetur apertura pro ore, & altera minor pro ano.

Fig. 3. Echinospatagus cordiformis magis compres- sus & minor; marino terrestris, saxo calcario oppletus. Ex Ducatu, ni fallor, Wirtembergico.

H 2

Fig. 4.

Fig. 4. *Eiusdem basis.*

Fig. 5. Echinospatagus cordi formis; marino terrestris, Anglicus. *Ex creta fodinis Cantianis. Echinites cordatus vulgaris.* Luidii Lib. cit. No. 964.

Fig. 6. *Eiusdem basis.*

Echinospatagi ovalis, s. sinus expertis figuram hic quidem non exhibeo, sed Lectorem ad Mus. Amboinicum & quidem ad Tab. XIV. No. 1. remitto.

Echinospatagis inferendi ex Aldrovandi L. c. p. 403. fig. ultima & p. 404. fig. 1. 2.

Ex Mus. Amboin. Tab. XIV. No. 2. qui cordiformis & No. 1. qui ovalis.

Ex Ill. Sloane L. c. Tab. 242. fig. 3. 4. 5.

Ex Scilla L. c. Tab. VII. fig. 1. Tab. X. f. 1. & 4. T. XI. B. f. 1. Tab. XXV. fig. 2.

Ex Luidii L. c. cordati ipsi dicti.

§. 10.

VI. Genus.

ECHINOBRISSUS est *Echinus*, cuius oris apertura centrum basis fere occupat, ani vero in vertice conspicitur, a centro aliquantulum remota, & in sinu quodam ori oblique opposita.

Figura gaudet ovali, ore semper angustiore versus, ano latiore partem positus. Quædam species non nihil elatiores sunt & clunes humanas aliquomodo repræsentant: hinc *Luidie cluniculares*; aliæ vero planiores, clypeo comparari solent, hinc *clypeati* eidem dicuntur Echini.

βρίστος ab Aristotele de Hist. Animal. L. IV. C. 5. ceu tertium Echinorum Genus recensetur; cum autem interpretes, quid per eum intellexerit, non capiant, ego huic Generi *Brisse* nomen apravi.

Echinobrissum nullum observavi unquam e mari protrahentum,

etum, aliquot vero species inter marino terrestres; quamvis inter omnia Genera hoc inventu minime frequens sit.

Huic Echino Cl. Mortonus unam tantum adscribit aperturam, cum altera in sinu posita ipsius oculos fugerit; quam tamen quoque postmodum deprehendisse oportet Woodwardum, qui eum inter Echinos duobus foraminibus, altero scilicet in sinu, præditos recenset (q).

Tab. VI. Fig. 1. Echinobrissus planior, s. clypeatus minimus; marino terrestris, saxo repletus. Ex Anglia.
Cum apertura pro ano in sinu.

Fig. 2. Eiusdem basis cum apertura oris.

Fig. 3. Echinobrissus elatior; marino terrestris, saxo repletus. Ex Anglia.

§. II.

ECHINODISCUS est *Echinus oris apertura in VII. Genus.*
centro circiter, ani vero vel inter centrum & marginem, vel in ipso margine posita; figuræ semper complanatae.

Omnes huius species in vertice quoque floris pentapetali simulacrum habent; præter meam speciem ultimam cum ani apertura in margine.

Echinodiscum vocavi a figura disci, vel orbis.

Huc pertinent ex Mus. Amboin. T. XIV. fig. E. & I. fig. G. vero est meus T. VII. fig. 7. & 8 expressus. Notandum vero, in Mus. Amboinico, in descriptionibus quorundam Echinarum, præsertim, qui huius Generis sunt, situm aperturarum minus recte inditari.

Ut antecedentis proxime Generis nullum observavi marinum, sic huius e contrario nullum hætenus marino terrestrem s. fossilem; sequentes species ex Oceano Orientali allatae.

Tab.

(q) Vid. Catalogue of English Fossils.

- Tab. VII. *F. 1.* Echinodiscus circinatus, minor, margine integro. *Echini plani species tertia; Mus. Amboin. p. 37. ubi Belgice & Zee scbelling dicitur.*
- F. 2.* Eiusdem pars inferior, sive basis; in qua notetur a. pars apertura pro ano; altera vero, qua in centro fuit pro ore, ob testam in medio mutilam non apparet.
- F. 3.* Echinodiscus, dimidia peripheria incisionibus æqualibus fere prædita.
- F. 4.* Eiusdem pars inferior s. basis, in qua notentur binæ apertura pro ore & ano.
- F. 5.* Echinodiscus, dimidia peripheria inæqualibus incisionibus, altera vero dimidia, duobus foraminibus perviis instructa.
- Fig. 6.* Eiusdem basis cum aperturis pro ore & ano.
- Fig. 7.* Echinodiscus maximus, margine integro apertura ani a. in ipso margine locata. Ex Museo Kleiniano.
- Fig. 8.* Eiusdem pars inferior s. basis, cum oris apertura in centro.

Ex ultima hac specie non inepte novum Genus, mihi in ordine octavum, constitui posset; cum ratione positionis apertura pro ano, & deficientis schematis floris differat. Quia vero hæc unica tantum hæcenus innotuit species, satius duxi Echinodiscis annectere, donec plures forsân detectæ fuerint.

Hæc mea sunt L. B. de Echinorum Methodo cogitata,
quibus si nosti meliora,
candidus imperti, si non his utere mecum.

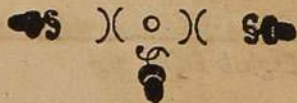
TANTUM.

AD BIBLIOPEGUM.

Tabulæ Orthoceratarum I. II. III. IV. V. VI. locentur inter p. 40. & 41.

Tabula Belemnitarum inter p. 48. & 49.

Tabulæ vero Echinorum * notatæ post p. 64.

110880

Echino-metræ.

TAB. I.

fig. 1.

fig. 2.

fig. 3.

fig. 4.

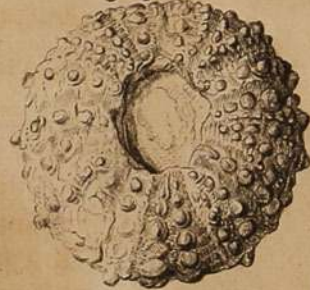

fig. 5.

fig. 6.

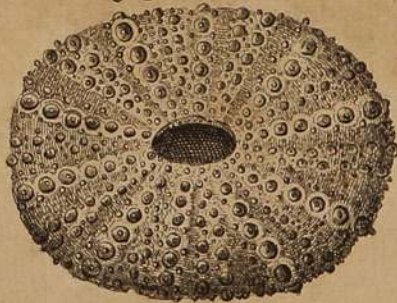
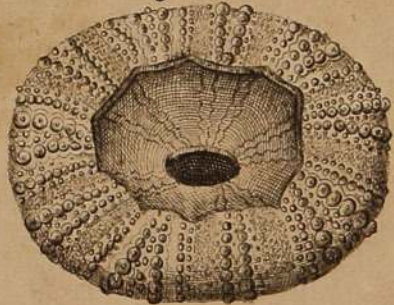

fig. 7.

I.A. Corvinus Sculp. a.v.

*

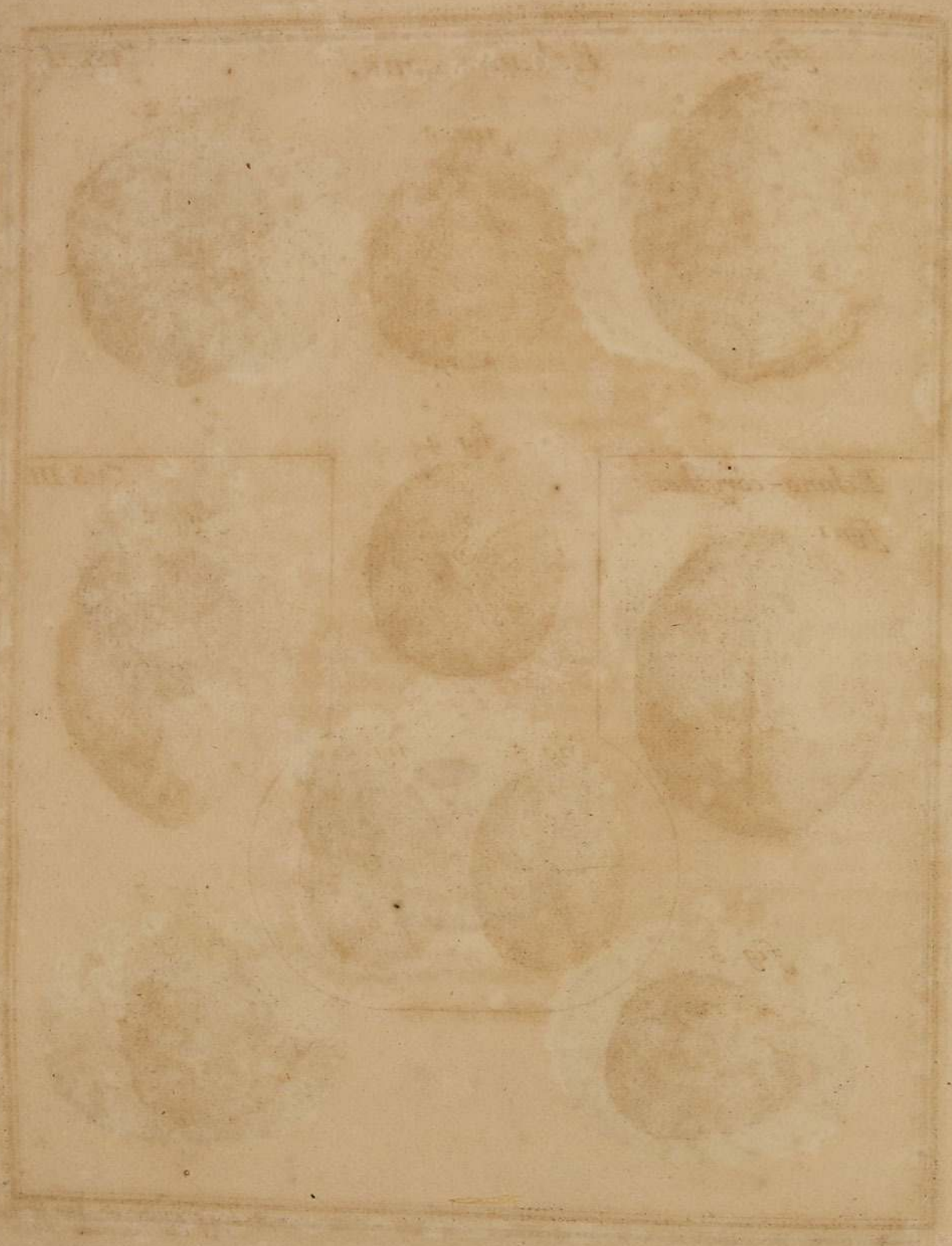

fig. 1.

Echino - coni.

TAB. II.

fig. 3.

fig. 2.

Echino - corijthes.

fig. 1.

fig. 4.

TAB. III.

fig. 2.

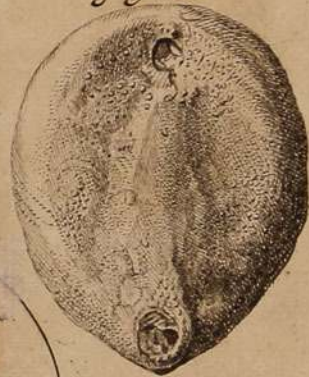

fig. 5.

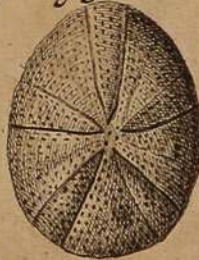

fig. 6.

fig. 3.

fig. 4.

*

Echin-anthi.

TAB. IV.

fig. 1.

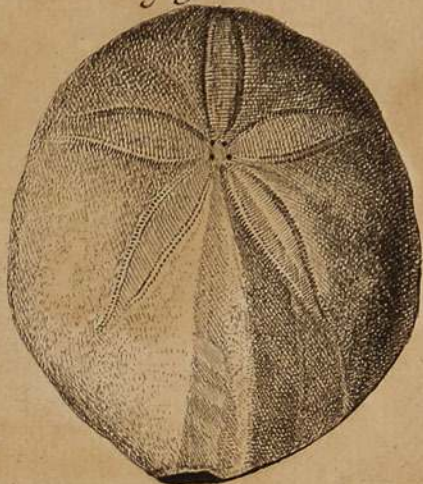

fig. 2.

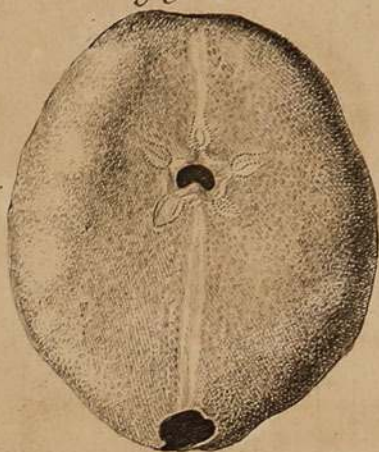

fig. 3.

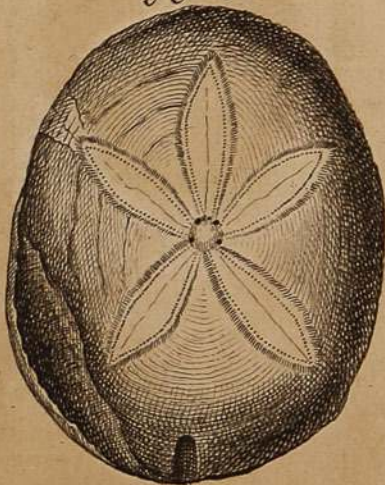

fig. 4.

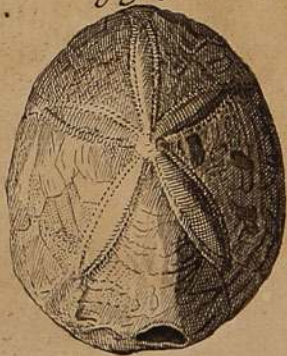
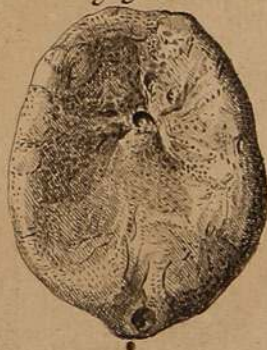

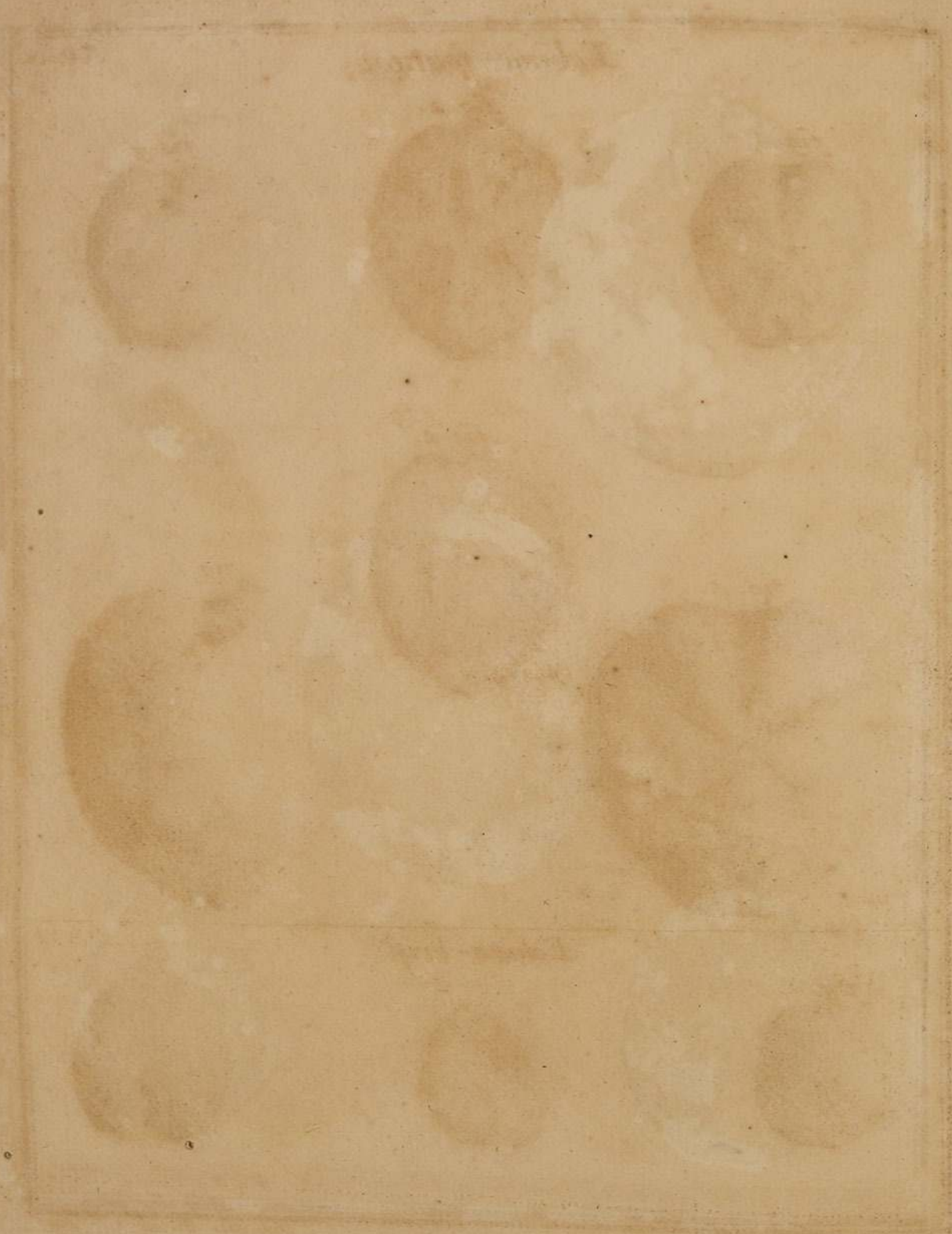
fig. 5.

I. Aug. Corvinus Sc. a. V.

*

8

Echino-spatagi.

TAB. V.

fig. 3.

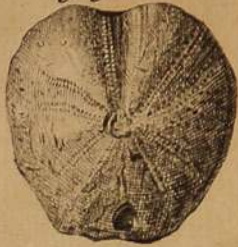

fig. 1.

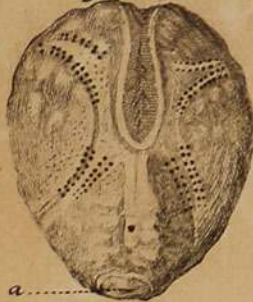

fig. 4.

fig. 2.

fig. 5.

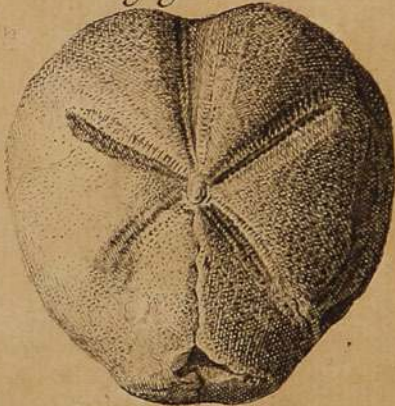
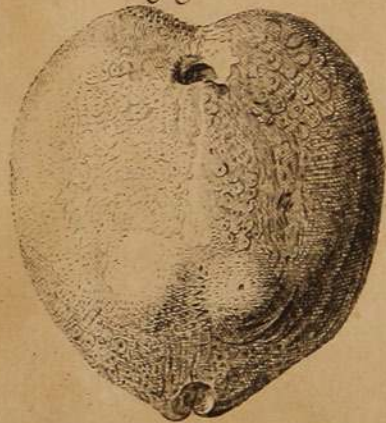

fig. 6.

Echino-brissi.

TAB. VI.

fig. 1.

fig. 2.

fig. 3.

Echino - disci .

TAB. VII.

fig. 1.

fig. 3.

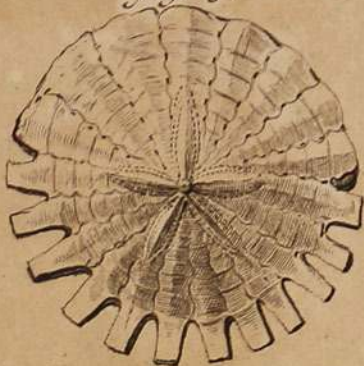

fig. 5.

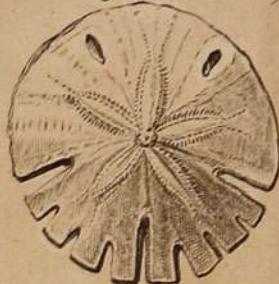

fig. 2.

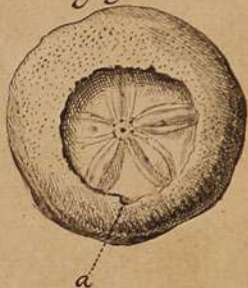

fig. 4.

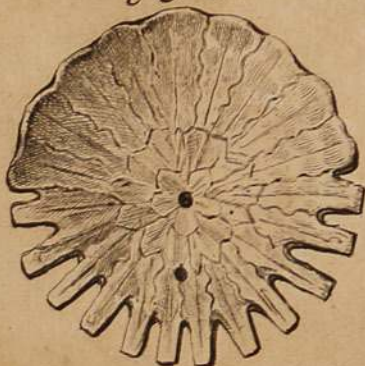

fig. 6.

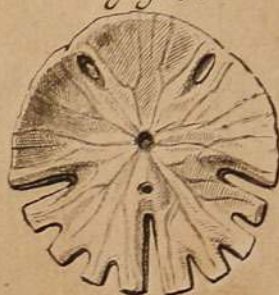

fig. 7.

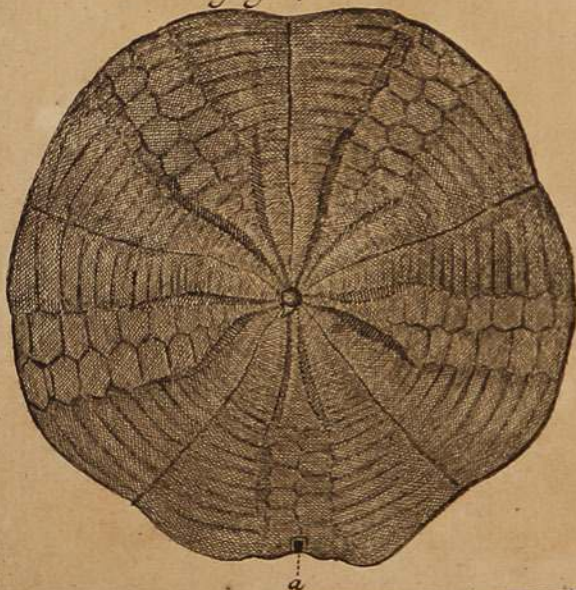
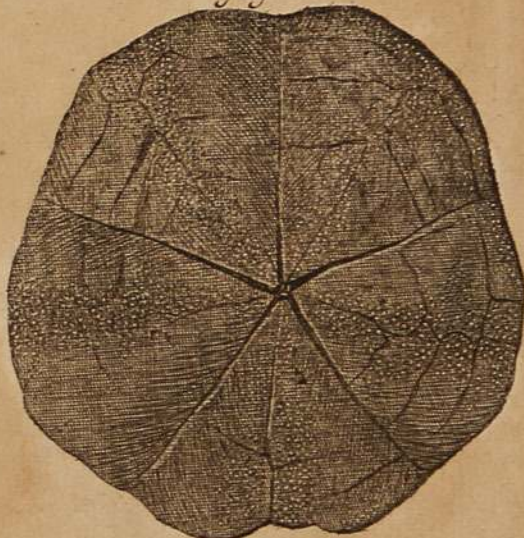

fig. 8.

I. A. Corvini Sc. A. V.

*

O R. BIBLIOTECA